

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLI TIP ENSTİTÜSÜ**

Danışman: Prof Dr. M.Fatih Yavuz

**MADDE KULLANIMINDA YAKALANMA RİSK ALGISİNİN
CAYDIRICI ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

BURCU TÜRK M.A.

İSTANBUL-2017

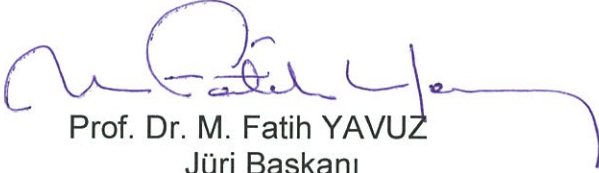
**İ.Ü. ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA**

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 50.maddesi uyarınca Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nın Doktora öğrencisi Burcu TÜRK' ün,

“Madde Kullanımında Yakalanma Risk Algısının Caydırıcı Etkisinin Değerlendirilmesi”

Adlı tezi jürimizce tetkik edilmiş ve kendisine tez savunması yaptırılmıştır.


Yukarıda adı geçen tezin ve tez savunmasının kabul edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.



Prof. Dr. M. Fatih YAVUZ
Jüri Başkanı
Danışman



Prof. Dr. Münevver AÇIKKOL
Üye



Prof. Dr. Ü. Naci GÜNDOĞMUŞ
Üye



Yrd. Doç. Dr. Meltem NARTER
Üye



Doç. Dr. Işıl PAKİŞ
Üye

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmayla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

BURCU TÜRK

(İmza)



ÖNSÖZ

Tezimin hazırlanması esnasında mesleki anlamda bana yardımcı olan ve yol gösteren, bana karşı güvenini hiçbir zaman yitirmeyen çok değerli hocam, tez danışmanım Sayın Prof. Dr. M. Fatih Yavuz'a,

Fikirleri ve önerileri ile beni aydınlatan, desteklerini ve zamanlarını esirgemeyen hocalarım Sayın Yard. Doç. Dr. Meltem Narter ve Sayın Prof. Dr. Gürsel Çetin'e;

Tez çalışmam süresince katkılarıyla ilerlememi sağlayan Yard. Doç. Dr. Nurten Dayıoğlu'na, Münevver Işıl Demir Bayhan'a, Fatih Türk'e ve Yasin Türk'e;

Varlıklarını hep hissettiğim, bana inanan ve beni motive eden tüm dostlarıma;

Daima yanımda olan en değerli varlığım ablam Banu Liman'a ve benim bu noktaya gelebilmem için her türlü fedakarlığı yapan, haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim biricik anne ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	II
ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ÖZET.....	X
ABSTRACT.....	XI
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	2
2.1. Caydırıcılık Teorisi.....	2
2.2. Madde Kullanımında Yakalanma Risk Algısıyla İlgili Yapılan Araştırmalar.....	7
2.3. Madde Kötüye Kullanımı ve Bağımlılık.....	8
2.4. Maddelerin Sınıflandırılması.....	16
2.4.1. Esrar.....	17
2.4.2. Kokain.....	18
2.4.3. Eroin.....	19
2.4.4. Ecstasy.....	20
2.4.5. LSD.....	20
2.4.6. Sentetik Kannabinoidler.....	21
2.5. Madde Kullanımının Nedenleri.....	22
2.6. Madde Kullanımının Türkiye'deki Durumu.....	24
2.7. Madde Kullanımının Dünyadaki Durumu.....	27
2.8. Madde Analizinde Kullanılan Biyolojik Örnekler.....	28
2.9. Türkiye'de Madde Kullanımı ile İlgili Hukuksal Düzenlemeler.....	30

2.10. Dünyada Madde Kullanımı ile İlgili Hukuksal Düzenlemeler	34
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	37
4. BULGULAR.....	40
4.1. Anket Sonuçları	40
4.1.1. Üniversite Öğrencilerinin Demografik Bilgileri.....	40
4.1.2. Üniversite Öğrencilerinin Uyuşturucu Madde Kullanımına Yönelik Bulguları	41
4.1.3. Üniversite Öğrencilerinin Madde Kullanımına Yönelik Bilgi Düzeyleri ve Bakış Açıları	46
4.1.4. Üniversite Öğrencilerinin Madde Kullanımında Yakalanma Risk Algısının Caydırıcı Etkisine Yönelik Bulguları.....	52
4.1.5. Meslek Çalışanlarının Demografik Bilgileri.....	61
4.1.6. Meslek Çalışanlarının Madde Kullanımına Yönelik Bilgi Düzeyleri ve Bakış Açıları.....	61
4.1.7. Meslek Çalışanlarının Madde Kullanımında Yakalanma Risk Algısının Caydırıcı Etkisine Yönelik Bulguları.....	64
4.2. Odak Grup Sonuçları	67
5. TARTIŞMA	71
6. SONUÇ.....	76
7. KAYNAKLAR	78
FORMLAR	87
ÖZGEÇMİŞ.....	96

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Öğrencilerin Nerede Yaşadıklarının Dağılımı.....	40
Tablo 2. Öğrencilerin Aylık Gelir Durumları	40
Tablo 3. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelir Durumları.....	41
Tablo 4. Öğrencilerin Adını Duyduğu Maddeler.....	41
Tablo 5. Öğrencilerin Esrar Kullanımı	42
Tablo 6. Öğrencilerin Eroin Kullanımı.....	42
Tablo 7. Öğrencilerin Kokain Kullanımı	42
Tablo 8. Öğrencilerin LSD Kullanımı	43
Tablo 9. Öğrencilerin Ecstasy Kullanımı	43
Tablo 10. Öğrencilerin Bonzai Kullanımı	43
Tablo 11. Öğrencilerin ilk kez madde kullanım yaşları.....	44
Tablo 12. Öğrencilerin denedikleri uyuşturucu maddeyi nereden elde ettiklerinin dağılımı	44
Tablo 13. Öğrencilerin madde kullanım nedenlerinin dağılımı.....	44
Tablo 14. Öğrencilerin uyuşturucu madde denememe nedenlerinin dağılımı.....	45
Tablo 15. Öğrencilerin arkadaşlarının madde kullanımına yönelik tepkileri	46
Tablo 16. Öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili bakış açıları	47
Tablo 17. Madde kullanan ve kullanmayan öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili ifadeler katılma oranları	48
Tablo 18. Öğrencilerin merak için denenebileceğini düşündükleri maddelerin dağılımı	49

Tablo 19. Öğrencilerin kullanımının serbest bırakılması gerektiğini düşündükleri maddelerin dağılımı	49
Tablo 20. Öğrencilerin madde kullanım tespit yöntemleriyle ilgili bilgilerinin dağılımı	50
Tablo 21. Öğrencilerin son madde kullanımından sonra aradan 3 – 6 ay bir süre geçmesi halinde hangi tespit yönteminin kullanılabilceğine dair bilgilerinin dağılımı	50
Tablo 22. Öğrencilerin madde kullanımında tespitin zor olduğunu düşündükleri maddelerin dağılımı	51
Tablo 23. Öğrencilerin madde kullanımına verilen ceza ile ilgili bilgilerini dağılımı ...	51
Tablo 24. Öğrencilerin yakalanma riskinin en az olduğunu düşündükleri maddelerin dağılımı	52
Tablo 25. Öğrencilerin seçtikleri maddelerin yakalanma riskinin neden düşük olduğunu düşündükleri dağılımı	53
Tablo 26. Öğrencilerin yakalanmayacaklarını bilmeleri halinde madde kullanma eğilimi	54
Tablo 27. Öğrencilerin yakalanmayacaklarını bilmeleri halinde madde kullanma nedenlerinin dağılımı	54
Tablo 28. Öğrencilerin madde kullanımından yakalanma halinde kişinin yaşamının nasıl etkileneceğine dair düşünceleri.....	55
Tablo 29. Öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili okul idaresine yönelik düşünceleri ..	56
Tablo 30. Madde kullanan ve kullanmayan öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili okul idaresine yönelik ifadeler katılma oranları	57
Tablo 31. Öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili yasal süreçlere ilişkin düşünceleri ...	58
Tablo 32. Madde kullanan ve kullanmayan öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili yasal süreçlere ilişkin ifadelere katılma oranları.....	59

Tablo 33. Öğrencilerin madde kullanımında medyaya ilişkin düşünceleri	60
Tablo 34. Madde kullanan ve kullanmayan öğrencilerin medyaya ilişkin ifadelere katılma oranları	60
Tablo 35. Meslek çalışanlarının madde kullanımında en çok etkili olduğunu düşündükleri nedenlerin dağılımı	61
Tablo 36. Meslek çalışanlarının madde kullanım tespit yöntemleriyle ilgili bilgilerinin dağılımı	62
Tablo 37. Meslek çalışanlarının son madde kullanımından sonra aradan 3 – 6 ay bir süre geçmesi halinde hangi tespit yönteminin kullanılabileceğine dair bilgilerinin dağılımı	62
Tablo 38. Meslek çalışanlarının tespitinin zor olduğunu düşündükleri maddelerin dağılımı	63
Tablo 39. Meslek çalışanlarının madde kullanımıyla ilgili bakış açıları	63
Tablo 40. Meslek çalışanlarının serbest kalması gerektiği düşündükleri maddelerin dağılımı	64
Tablo 41. Meslek çalışanlarının yakalanma riskinin en az olduğunu düşündükleri maddelerin dağılımı	64
Tablo 42. Meslek çalışanlarının seçtikleri maddelerin yakalanma riskinin neden düşük olduğunu düşündükleri dağılımı	65
Tablo 43. Meslek çalışanlarının madde kullanımıyla ilgili yasal süreçlere ilişkin düşünceleri	66
Tablo 44. Meslek çalışanlarının madde kullanımında medyaya ilişkin düşünceleri	67
Tablo 45. 1. Sorunun Anlamsal İçerik Analizi Sonuçları	67
Tablo 46. 2. Sorunun Anlamsal İçerik Analizi Sonuçları	68
Tablo 47. 3. Sorunun Anlamsal İçerik Analiz Sonuçları	68
Tablo 48. 4. Sorunun Anlamsal İçerik Analiz Sonuçları	69

Tablo 49. 5. Sorunun Anlamsal İçerik Analiz Sonuçları	69
Tablo 50. 6. Sorunun Anlamsal İçerik Analiz Sonuçları	70



ÖZET

Suçla mücadelede en önemli unsurlardan biri ceza politikalarıdır. Günümüzde suç ve suçlulukla etkin bir şekilde mücadele edebilmek için cezaların caydırıcı ve ıslah edici olması büyük önem taşır. Yakalanma ve cezalandırılma risk algısı, suç işleme eğilimi içinde olan bireylerde caydırıcı bir etki taşımaktadır. Ancak bunun caydırıcılığının daha etkin olabilmesi için bireylerin cezai yaptırımların caydırıcılık prensipleri olan kesinlik, hızlılık ve şiddetlilik prensiplerinin etkin olduğuna dair inançlarının yüksek olması gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı madde kullanımı açısından ceza yaptırımlarının ne anlama geldiğini saptamaya çalışmak ve cezalandırmanın bireylerin suç işlemelerindeki etkisini, cezaların caydırıcı olup olmadığını ortaya koymaktır.

Bu araştırmanın iki örnekleme mevcuttur. Birinci örneklem üniversite öğrencilerinden, ikinci örneklem ise hakim, savcı, avukat, polis, psikiyatrist, psikolog ve adli tıp uzmanı olmak üzere ilgili meslek gruplarından oluşmaktadır. Araştırmanın anket yoluyla bilgi toplama aşamasına toplam 277 üniversite öğrencisi, 240 meslek çalışanı katılmıştır. Ayrıca iki grup üniversite öğrencilerinin, iki grup ise meslek çalışanlarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların madde kullanımına verilen cezalar ile ilgili net bir bilgi sahibi olmadıkları ve cezai yaptırımlar konusunda özellikle kesinlik ve şiddetlilik prensiplerine olan inançlarının düşük olduğu görülmekle birlikte yakalanma ve ceza alma riskinin madde kullanımında caydırıcı etkisinin olduğunu ifade etmek mümkündür.

Anahtar kelimeler: madde kullanımı, caydırıcılık, yakalanma risk algısı

ABSTRACT

One of the most important components in the fight against crime is penal policies. Nowadays to effectively fight against crime and criminality, it is important that the penalties are deterrent and reformatory. The risk perception of being seized and punished, carries deterrent factor for individuals that tend to perpetration. However, for this deterrence to be more effective, individuals should have high confidence about the effectiveness of the principles of accuracy, speediness and direness, which are the deterrence principles of penal sanctions.

The aim of this research is to determine the meaning of penal sanctions with regards to substance use and reveal the influence of punishment in individuals committing an offence, also whether the penalties are deterrent or not.

There are two samples in this research. The first sample is made of university students and the second sample is made of relevant occupational groups; judges, prosecutors, attorneys, police officers, psychiatrists, psychologists and forensic science experts. 277 university students, 240 occupational employees participated to the gathering information phase of this research through survey method. Also, two groups are organized with university students and two groups with occupational employees.

Per the results of the research, it is possible to state that although the participants do not have clear information about the punishments imposed for substance use and their confidence to especially accuracy and direness principles are low, seizure and punishment risks have a deterrent effect on substance use.

Key Words: substance use, deterrence, risk perception of seizure

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Suçla mücadelede en önemli unsurlardan biri ceza politikalarıdır. Günümüzde suç ve suçlulukla etkin bir şekilde mücadele edebilmek için cezaların caydırıcı ve ıslah edici olması büyük önem taşır. Yakalanma ve cezalandırılma risk algısı, suç işleme eğilimi içinde olan bireylerde caydırıcı bir etki taşımaktadır.

Cezai yaptırımlar kişinin madde kullandığının bilimsel yöntemlerle gösterilmesi halinde devreye girmekte, madde kullanımı ispatlanamadığı durumlarda herhangi bir etkisi görülmemektedir. Nitekim ülkemizde sentetik kannabinoidlerin son yıllarda son derece hızlı bir şekilde yaygınlaşmasının nedeni olarak da biyolojik örneklerde bu maddelerin varlığını gösterecek testlerin olmaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla madde kullanımının gösterilememesi durumlarında cezai yaptırımlar da devreye girmeyeceği için yasal boyuttaki caydırıcılık etkisi ortadan kalkmaktadır. Bunun yanı sıra madde analiz testleri kan ve idrarda birkaç günle sınırlı kısa süreli olarak saptanabilirken son yıllarda çok daha uzun sürelerdeki geçmiş kullanımı ortaya çıkarabilen saçta madde analiz yöntemleri de geliştirilmiştir.

Bu çalışmada madde kullanımının tespitine yönelik analiz yöntemlerinin etkin bir şekilde kullanılmasıyla yakalanma risk algısını arttıracak hipotezi oluşturulmuştur. Ayrıca madde kullanımı açısından ceza yaptırımlarının ne anlama geldiğini saptamaya çalışmak ve cezalandırmanın bireyler üzerindeki etkisini, cezaların caydırıcı olup olmadığını tartışarak, ülkemizde bu alanda yapılabilecek araştırmalara bir katkı yapmayı amaçlamaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Caydırıcılık Teorisi

Aydınlanma çağı ile birlikte ortaya atılan akılcılık ve rasyonalite fikirleri temelinde yükselen ve suçu da rasyonel bir tercih olarak gören Klasik Okul düşünceleri, Orta Çağ'ın suç ve suçluya bakışındaki geri kalmış, zalim ve barbar uygulamalarına bir tepki olarak, insanı ve insan onurunu ön plana çıkaran yaklaşımının eseridir. Bu anlamda Klasik Okul, suç ve cezaya bakış noktasında dünya çapında etkiler meydana getirmiş ve halen de etkileri devam eden güçlü bir düşünce okuludur. Bu nedenle de, ortaya koyduğu güçlü mantıksal çerçevesi günümüzün gelişmiş demokrasilerinin ceza adalet sistemlerinin de temelini teşkil etmektedir (21).

Klasik okul düşünce sistemi içinde cezaların varlığını izah eden üç temel görüş bulunmaktadır. Bu fikirlerden birincisi; suçluya hak ettiği cezayı vermek ve mağdurun öcünü almak, ikincisi; bireyi caydırarak bir daha suç işlemesini engellemek ve son olarak da topluma suçluların hak ettikleri cezaları aldıkları mesajını vererek genel anlamda suçun önlenmesidir (24).

Kuramın önde gelen temsilcilerinden Bentham, suçlulara verilecek cezaların hızlı, kesin, ciddi ve kararlılıkla uygulanması durumunda, bireylerin suç işlemelerinde caydırıcı bir işlevi yerine getirdiğini ileri sürmektedir. Burada önemli olan husus, suç eylemine verilen uygun bir cezanın hem suçlu hem de potansiyel suçlu açısından bir caydırma görevini görmesidir. Diğer bir deyişle, suç işleyen bir suçluya verilen ceza, onun yeniden suç işleme olasılığını azalttığı gibi, toplumda da suç işleme eğiliminde olan bireyleri de suç işlemekten caydırmaktadır. İlkinde ceza, bireysel/özel anlamda bir caydırıcı rolünü yerine getirirken, ikincisinde de genel önleme açısından bir fonksiyonu yerine getirmektedir (32).

1764 yılında yayınladığı “Suç ve Ceza Üzerine Bir Deneme” (An Essay on Crime and Punishment – Eserin ilk yazıldığı şekliyle orijinal adı: Dei Delitti e Delle Pene) eseriyle Beccaria, ceza adalet sistemini yeni baştan inşa edecek devrim niteliğinde fikirler ortaya atmıştır. Bu eserinde Beccaria, kanunların kaynağı, nasıl yapılmalı ve nasıl yorumlanmaları gerektiğine, cezaların neden bir ihtiyaç olduğuna ve cezaların sahip olmaları gereken niteliklerine değinmiştir (21).

Beccaria’ya göre cezalar, mağdur olan veya zarar gören kişinin itibar veya saygı değerliğine, veya mağdurun çektiği ıstıraba göre değil, topluma verilen zarar esas alınarak verilmelidir (24).

Kriminologlar, cezalandırmanın veya cezaların suç oranları üzerindeki caydırıcı etkisini; spesifik/bireysel ve genel caydırıcı olmak üzere iki genel başlık altında ele almaktadırlar. Özel caydırıcı, suç işlemiş bir bireyin cezalandırılmasının söz konusu bireyde yeniden suç işleme cesaretini göstermemesini tanımlamaktadır. Genel caydırıcı ise, suç işleyen bireye verilen ceza ile toplumun genelinin bu cezadan etkilenecek suç işlemekten caymalarını açıklamaktadır (44).

Cezaların caydırıcı olabilmeleri için Beccaria (2003) üç temel prensip ortaya koymaktadır. Bu prensipler önem sırasına göre: (1) kesinlik (certainty), (2) hızlilik (celerity/swiftness) ve (3) şiddetlilik (severity) (10).

Kesinlik, diğer ilkeler arasında en önemli caydırıcılık faktörüdür. Kesinlik ve suç arasında ters bir ilişki mevcuttur. Cezanın kesinliği arttıkça suç işleme oranı azalmaktadır. Cezaların er ya da geç uygulanacağı kanaati ne kadar yayılırsa, insanlar cezadan kaçış olmadığını bileceklerinden dolayı suç işlemeyen önce durup iyice düşüneceklerdir. Cezadan kaçış ihtimalinin çok zayıf olması, hatta pek de mümkün görülmemesi asıl caydırıcılığı sağlayacak faktördür (21).

Cezaların suç teşkil eden eylemlerin hemen peşi sıra ve hızla gelmesi, suç ve ceza arasındaki bağlantının kopmaması açısından önemlidir. Bu nedenle, yakalama ve gözaltına alma gibi polisiye tedbirler ile adalet mekanizmasının vakit kaybetmeden yargılamayı yaparak en kısa sürede kararını vererek suçluyu gerekli cezaya çarptırması suçluların caydırılabilmesi için kritik önemi haizdir. Bu noktada Beccaria (2003), “bir suçun işlenmesini takiben bir ceza ne kadar çabuk verilebilirse o ölçüde adil ve amacına ulaşmış olur” demektedir (10, 21).

Cezaların şiddetli olması da caydırıcılık için önemli bir diğer husustur. Ancak Beccaria’ya göre bu şiddetlilik, cezaların suçlarla orantılı bir şiddette olmasını ifade eder. Her ne kadar suçun kontrol altına alınması, işlenme sıklığının azaltılması ve mümkün olduğu kadar önlenmeye çalışılması ideal bir hedef olarak önümüzde dursa bile suçun tamamen önlenemeyeceği de kesin bir gerçektir. Dolayısıyla, suçluları ve potansiyel suçluları caydırabilmek için cezaların işlenen suçla orantılı olmaları gerekmektedir (10).

Suçla orantısız cezalar, suçlarla cezalar arasındaki bağlantıyı kopardığı için caydırıcılık gerçekleşmez. Cezanın suça göre az olması durumunda suçun ‘maliyeti’ azalır ve dolayısıyla da suç işlemek daha rasyonel bir seçenek haline gelir. Cezaların çok yüksek olması durumunda da, hem bireyde hem de toplumda suçlunun haksızlığa uğradığı fikrinin yerleşmesine neden olur ve bu durumda da suçla ceza arasındaki bağlantı kopar ve dikkatler başka bir yöne kayar. Dolayısıyla, bu senaryoda da caydırıcılık gerçekleşmez (21). Jefferey’e (1965) göre aşırı şiddette/ağır bir ceza, suçlu kişinin haksızlığa uğradığı fikrine neden olarak bireyin bu cezaya tepki göstermesine neden olur ve dolayısıyla caydırıcılık gerçekleşmez (34). Aynı şekilde Sherman (1993) da kişinin aldığı cezayı haksız bulması durumunda kişide direnç oluşacağını ve

dolayısıyla da suçtan caymak yerine yeniden suç işleme yolunda daha da bileneceğini ifade etmektedir (59).

Cezalandırmanın suçluluk üzerindeki caydırıcılık etkisi; mutlak (absolute), sınırlı (restrictive) ve marjinal (marginal) olmak üzere üç farklı biçimde ele alınmaktadır. Algılanan cezalandırma tehdidinden dolayı suç işlemekten tümüyle kaçınmak, mutlak caydırıcılık olarak tanımlanmaktadır. Cezalandırmanın bireylerin suç işlemelerindeki caydırıcılık etkisi, nadiren mutlaktır. Suç işlemeyen bireyleri, cezanın mutlak caydırıcılığından dolayı suç işlemediklerini söylemek her zaman doğru bir yaklaşım değildir. Çünkü bireylerin suç işlemekten kaçınmalarında, çok sayıda başka faktörler de etkili olmaktadır. Sınırlayıcı caydırıcılık (restrictive deterrence) ise, insanların ceza riskini minimize edebilmek için sınırlı düzeyde hukuku ihlal etmelerini tanımlamaktadır. Yasaları ihlal etmeyi sürdüren bu suçlular hukuk ihlalini, az sıklıkta veya çok az açıkta yapmaktadırlar. Ancak hukuku ihlal etmeleri, onların yakalanma olasılıklarını artırmaktadır. Diğer bir deyişle burada, cezalandırılma tehdidinin suç işleyen bireyleri tümüyle suç işlemekten caydıramadığı görülmektedir. Cezalandırmanın marjinal caydırıcılığı ise, yaptırımların tehdidi ile ilintili olarak suç oranlarının artan değişmelere olan yanıtı veya tepkisidir. Örneğin polis tarafından suç işleyenlerin yakalanmasına yönelik olarak yüzde yüz artış gerçekleştiğinde, muhtemelen yakalanmaya ilişkin bu yüksek orandaki başarı diğer suç işleyenleri kısmen de olsa caydırabilmektedir. Ancak tutuklama oranı % 20' den % 22'ye çıktığında ise muhtemelen bu küçük düzeydeki artış oranları, suç oranları üzerinde çok az veya hiçbir caydırıcı etki yapmayabilir. Benzer biçimde çok sayıda araştırma; suçluların idam edilmelerinin bireyleri cinayet suçunu işlemekten caydırmadığını göstermektedir. İdam cezasına nispeten hapsedilmenin suçlulukta daha çok caydırıcı olduğu belirtilmektedir (17).

Livingston (1996), mükerrer suçluluğa ilişkin gerçekleşen oranın, cezaevinin iyi bir spesifik caydırıcı olmadığına kanıtı olarak görülebileceğini belirtmektedir. Çünkü onun belirtimiyle, cezaevine gönderilen suçluların önemli bir oranı (%60'ı) daha önceden de cezaevinde bulunan suçlulardır. Bu durum, cezaevinden tahliye edilen/salıverilen çoğu mahkumun, yeniden cezaevine dönmeleri ile sonuçlandığını göstermektedir (%40) (44). Ayrıca Giddens (2000) de, İngiltere’de hapis cezasını çektikten sonra salıverilen bütün erkeklerin % 60’tan fazlasının, ilk suçlarından sonraki dört yıl içerisinde yeniden suç işledikleri ve bu nedenle tutuklandıklarını belirtmektedir. Dahası, suç eylemlerine geri dönenlerden bazılarının da yakalanmadığı göz önüne alındığında, yeniden suç işlemeye ilişkin gerçekleşen oranın daha yüksek olduğunu tahmin etmek mümkündür (29).

Giddens, hapishanenin caydırıcı işlevi konusunda şunları belirtmektedir: “Hapishanelerin, tutukluları ıslah etmekte pek başarılı görünmüyorsa da, insanları suçtan uzak tutmayı başarıyor olmaları olanaklıdır. Hapishane yaşamının kötülüğü, bizzat hapiste yatanları suçtan caydıramasa da, ötekileri bundan alıkoyabilir. Burada, hapishane reformcularının karşısında, hemen hemen çözümsüz olan bir sorun bulunmaktadır. Hapishaneleri özenle kötü yerler haline getirmek, olasılıkla potansiyel suçluları caydırmaya yardımcıdır; ne var ki bu da, hapishanelerin ıslah etme hedeflerini gerçekleştirmelerini oldukça güçleştirmektedir. Ancak hapishane koşulları daha az kötü hale geldikçe, hapsedmenin caydırıcı etkisi de daha az olacaktır” (29).

Kury ve arkadaşları (2003) da, hapsedmenin caydırıcı etkisinin çok az kişi üzerinde ve dolayısıyla sınırlı olduğunu belirterek, hapsedmenin kriminojenik etkisinin daha etkili olduğunu ileri sürerek bir anlamda, hapsedmenin suçlular arasında suç eğilimliliğini veya mükerrer suçluluğu arttırdığını belirtmiş olmaktadır (43).

Foucault (2003) ise cezaevlerini, gözetleme kurumları olarak nitelendirmektedir. O, hapishane üzerine yaptığı çalışmalarda hapishanelerin, suçluları namuslu bireyler haline getirmenin aksine, onları daha çok suça eğimli kıldığını ileri sürmektedir. Ona göre; “hapishane, suça eğilimli kişi imalathanesiydi; suç işlemeye eğilimli olmanın hapishane yoluyla üretilmesi hapishanenin yenilgisi değil başarısıdır, çünkü hapishane bunun için yaratılmıştı. Hapishane suçun tekrarına olanak tanır, çok profesyonelleşmiş ve kendi içine sıkı sıkıya kapalı suça eğilimler grubunun oluşmasını sağlar” (28).

Dekeseredy ve Schwartz (1996) da, cezaevlerinin suçu engellemenin çok etkili bir aracı olmadığını belirtmektedirler. Onlar, gençlerin çoğunu cezaevine kapatmanın suçlarda büyük bir olasılıkla sadece % 5 veya buna benzer bir oranda bir azalmayı sağlayabileceğini belirtmekle birlikte, cezaevlerinin suç işleyen bireyler açısından durumu daha da kötüleştirebilecekleri iddiasında bulunmaktadır. Onlara göre, bazı insanların salıverildikten sonra suç işlememelerine karşın çoğu suçlu, özgür kaldıktan sonra en az bir kez daha tutuklanmaktadır (19).

2.2. Madde Kullanımında Yakalanma Risk Algısıyla İlgili Yapılan Araştırmalar

Madde kullanımında yakalanma risk algısıyla ilgili literatürde çok fazla araştırma olmadığı dikkati çekmektedir.

Risk algısının madde kullanımı ile ilgili davranışları şekillendirme konusunda kritik bir öneme sahip olduğu gösterilmiştir (8). Bazı çalışmalar algılanan riskin madde kullanımı başlangıcında ya da madde kullanımından kaçınmada (8, 36) kritik olduğuna işaret ederken, bazı çalışmalar da algılanan riskin aktif madde kullanıcılarının davranışlarına da etki ettiğine işaret eder (37, 69).

Kelly ve ark.nın (2014) yaptığı bir araştırmaya göre kullanıcıların çoğu (%59,1) metamfetamini bir ya da iki kez kullanmanın kullanıcı için risk teşkil etmediğini

düşünmektedir, yalnızca %11,2'si bir ya da iki kez kullanımda en azından orta derecede risk oluşturacağını belirtmiştir. Bu düşünceler metamfetaminin düzenli kullanımı söz konusu olduğunda değişmektedir. Metamfetaminin haftada bir ya da iki kez kullanımının oluşturacağı riskler sorulduğunda katılımcıların yalnızca %19,8'i hiçbir risk olmadığını belirtmiş, çoğunluğu ise (%56,7) düzenli kullanımda en azından orta derecede risk taşıdığını beyan etmiştir (38).

Özcan, Dolu ve Gül'ün (2011) 9, 10, 11 ve 12. sınıflar arasında 500 öğrenci ile yaptığı araştırmada öğrencilerin % 37,1'i okul idaresi tarafından uyuşturucu kullanımının farkedilmesi ve şikayet edilmesi ihtimalini yüksek bir olasılık olarak değerlendirmiştir. Okul idaresinin vereceği cezayı da öğrencilerin % 21,4'ü çok ağır bir ceza, % 46,1'i se ağır bir ceza olarak öngörmektedir. Uyuşturucu kullanımı yüzünden hapis cezası alma ihtimalleri sorulduğunda ankete katılanların bu soruya vermiş oldukları ortalama değer 4,8/10'dir. "Sizce bu tür bir suçu işleyen suçlunun adalet önüne çıkarılması ne kadar zaman alır?" sorusu ile öğrencilerin bu tür bir suçu işlemeleri durumunda kendilerini ne kadar sürede adalet önünde bulacaklarını tahmin ettikleri sorulmuştur. Öğrencilerin %7,6'sı "çok kısa bir süre", %29,2'si kısa bir süre, %30,9'u uzun sayılmayacak bir süre, %20'si uzun bir süre ve %12,3'ü çok uzun bir süre şeklinde cevap vermişlerdir (53).

2.3. Madde Kötüye Kullanımı ve Bağımlılık

Madde kullanımı günümüzde, toplumsal, kültürel, yasal ve tıbbi alanda birçok soruna neden olmaktadır. Günümüzün sıklıkla kullanılan maddeleri ile ilgili bilgiler, yaklaşık 4000 yıl öncesine dayanmaktadır. Ne var ki öncesinde mistik ve tıbbi amaçlara hizmet eden bu maddelerin bağımlılığının çok eskiden beri bilinmesine rağmen, bunun aslen tıbbi bir sorun olduğu anlayışına 20. yüzyılın ikinci yarısında varılmıştır (12).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre uyuşturucu madde tanımı: “Bitkisel kökenli ya da sentetik olup, merkezi sinir sistemini etkileyerek fiziksel ve/veya ruhsal bağımlılık hallerine yol açan ve tutku yaratan bütün maddeler uyuşturucu madde sayılır” şeklindedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımlarına göre ayrıca “narkotik” kelimesi yaygın olarak opiyat ve opioidleri, “drog” kelimesi ise psikoaktif maddeleri tanımlamak için kullanılmaktadır (73).

Uyuşturucu vücudun ve beynin işleyişini bozan ve olumsuz yönde etkileyen kimyasal maddeler için kullanılan bir terimdir (18).

TUBİM'in 2014 yılı uyuşturucu raporundaki tanımına bakıldığında; uyuşturucu kavramı sadece uyuşturma özelliğine sahip maddeleri ifade eder gibi düşünülse de, esasen keyif veren, kışkırtan, yatıştırıcı, hayal gördüren ve uyanıklık sağlayan maddeler için de kullanılan ve anlamı, toplumumuzun büyük bir bölümünün de anladığı şekilde, geniş anlamda düşünülmesi gereken bir kavramdır. Uyuşturucu kelimesi ile anlatılmak istenen, maddenin merkezi sinir sistemi üzerindeki etkisi değil, bu etkilerden bağımsız olarak belirli birtakım özellikleri taşıyan madde türlerinin tamamıdır (63).

Madde kullanımı günümüzün en önemli toplumsal sorunlarından biri olup madde kullanım yaygınlığının giderek arttığı görülmektedir (51). Toplumdan topluma değişiklik göstermekle birlikte alkol ve diğer maddelere başlama yaşı çoğunlukla orta veya geç ergenlik dönemleridir. Dünyada ve Türkiye’de gençlerin madde kullanmasıyla ilgili araştırmalar daha çok ilköğretim ve lise dönemini kapsamaktadır. Bununla birlikte üniversite döneminde de madde kullanımı halk sağlığı ve öğrenim yaşamı açısından önemli bir sorundur (64).

Sürekli alkol/madde kullanımı nedeni ile kişinin iş, ev, okul ile ilgili sorumluluklarını tam olarak yerine getirmesinde bazı eksiklikler ortaya çıkar (iş

performansında düşme, işe gitmememe vb). Madde, tehlikeli durumlara ve çeşitli sorunlara yol açacak biçimde tekrar tekrar alkol/madde kullanılmaktadır (alkollü araba kullanmak vb). Yasal sorunlar yaşanabilir. Sosyal ve insanlar arası ilişkilerde sorunlar yaratmasına rağmen kişi alkol madde kullanımına devam eder (Evlilik, iş sorunları vb) (52).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) uyuşturucu bağımlılığı yerine madde bağımlılığı terimini kullanmaktadır (55). Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de başta gençler arasında olmak üzere her yaştaki grubu etkileyebilen madde bağımlılığı biyolojik, ruhsal ve sosyal boyutları olan toplumsal bir sorundur. Bir beyin hastalığı olarak kabul edilen madde bağımlılığı, modern ve teknoloji toplumunun karşılaştığı tehlikeli, sinsi ve bir o kadar da hızlı yayılım gösteren hastalıklarından biridir. Bu maddelerin kullanımı düşük doz ile başlayıp engellenemeyen bir dürtüsellik ile devam eden ve kullanıcıların çoğunun yaşamını söndüren bir hastalık olarak tanımlanabilir (1).

Ögel ve ark.na (1998) göre bağımlılık bir hastalıktır. Bağımlılığın biyolojik, sosyal ve davranışsal boyutları vardır. Bağımlılığı anlamada her boyut aynı derecede önemlidir. Bağımlılık düzelebilir, ancak alkol/ madde tekrar kullanıldığında nüks eden bir hastalıktır. Bağımlı olan kişi tüm yaşamı boyunca bağımlı olduğunu unutmamalı ve yaşamını ona göre sürdürmelidir. Günümüzde bu ayırım geçerli olmamasına rağmen bağımlılık iki tür bağımlılıktan söz edilebilir:

- Fiziksel bağımlılık, alkol/maddenin varlığına karşı duyulan fizyolojik bir istektir. Bedende maddeye karşı uyum gelişir. Madde alınmadığı zaman fizyolojik uyumun bozulmasına bağlı olarak fiziksel belirtiler çıkar.
- Ruhsal bağımlılık, alışkanlık, itiyat gibi bazı başka terimlerle de açıklanır. Kişinin duygusal ya da kişilik yapısı gereği, gereksinimlerini tatmin etme ya

da giderme amacıyla o maddeye düşkünlüğü biçiminde tanımlanabilir. Madde bırakıldığında ruhsal bazı yakınmalar görülür (52).

Ancak günümüzde bu iki tanım birbirinden ayrılmamakta, bağımlılık bir bütün olarak değerlendirilmektedir.

Bağımlı kişi alkol/madde kullanmayı bıraktıktan bir süre sonra tekrar alkol/madde kullanmaya başlarsa çok kısa zamanda eski kullandığı doza ulaşır. Bir başka deyişle, kısa zamanda alkol/maddeyi bıraktığı noktaya geri döner. Bu nedenle bağımlı kişinin bıraktıktan sonra az da olsa tekrar alkol/madde kullanmaya başlaması sakıncalıdır. Ancak birçok bağımlı bunun farkında değildir ve az kullanabileceğini düşünerek kendini denemek amacı ile tekrar madde kullanır. (52).

Bağımlılığın gelişimi alkol/maddeyi kullanma süresine ve kullanan kişinin kişilik özelliklerine , maddenin cinsine, saflık oranına göre değişir. Her maddenin bağımlılık potansiyeli farklıdır (52).

DSM-5'e göre bağımlılık sözcüğü, maddelerin zorlantılı bir biçimde, alışkanlık olarak kullanımıyla ilişkili ağır sorunları tanımlamak için birçok ülkede yaygın olarak kullanılıyorsa da, burada tanısal bir terim olarak kullanılmamaktadır. DSM-5 Tanı Ölçütleri Kitabına göre madde ile ilişkili bozukluklar şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

- Alkolle ilişkili bozukluklar
 - Alkol kullanım bozukluğu
 - Alkol esrikliği (entoksikasyonu)
 - Alkol yoksunluğu
 - Alkolün yol açtığı diğer bozukluklar
 - Tanımlanmamış alkolle ilişkili bozukluk

- Kafeinle ilişkili bozukluklar
 - Kafein esikliği (entoksikasyonu)
 - Kafein yoksunluğu
 - Kafeinin yol açtığı diğer bozukluklar
 - Tanımlanmamış kafeinle ilişkili bozukluk

- Kenevirle (kannabisle) ilişkili bozukluklar
 - Kenevir kullanım bozukluğu
 - Kenevir esikliği (entoksikasyonu)
 - Kenevir yoksunluğu
 - Kenevirin yol açtığı diğer bozukluklar
 - Tanımlanmamış kenevirle ilişkili bozukluk

- Varsandırana (hallüsinojenle) ilişkili bozukluklar
 - Fenisiklidin kullanım bozukluğu
 - Başka varsandırana kullanım bozukluğu
 - Fenisiklidin esikliği (entoksikasyonu)
 - Başka varsandırana esikliği (entoksikasyonu)
 - Varsandırana bağlı kalıcı algı bozukluğu
 - Fenisiklidinin yol açtığı diğer bozukluklar
 - Varsandıranın yol açtığı diğer bozukluklar
 - Tanımlanmamış fenisiklidinle ilişkili bozukluk

- Tanımlanmamış varsandıranla ilişkili bozukluk
- Uçucuyla (inhalanla) ilişkili bozukluklar
 - Uçucu kullanım bozukluğu
 - Uçucu esikliği (entoksikasyonu)
 - Uçucunun yol açtığı diğer bozukluklar
 - Tanımlanmamış uçucuyla ilişkili bozukluk
- Opiyatla ilişkili bozukluklar
 - Opiyat kullanım bozukluğu
 - Opiyat esikliği (entoksikasyonu)
 - Opiyat yoksunluğu
 - Opiyatın yol açtığı diğer bozukluklar
 - Tanımlanmamış opiyatla ilişkili bozukluk
- Dinginleştirici, uyutucu ya da kaygı gidericiyle (sedatif, hipnotik, anksiyolitikle) ilişkili bozukluklar
 - Dinginleştirici, uyutucu ya da kaygı giderici kullanım bozukluğu
 - Dinginleştirici, uyutucu ya da kaygı giderici esikliği (entoksikasyonu)
 - Dinginleştirici, uyutucu ya da kaygı giderici yoksunluğu
 - Dinginleştirici, uyutucu ya da kaygı gidericinin yol açtığı diğer bozukluklar

- Tanımlanmamış dindinleştirici, uyutucu ya da kaygı gidericiyle ilişkili bozukluk
- Uyarıcıyla ilişkili bozukluklar
 - Uyarıcı kullanım bozukluğu
 - Uyarıcı esrikliği (entoksikasyonu)
 - Uyarıcı yoksunluğu
 - Uyarıcının yol ağtığı diğer bozukluklar
 - Tanımlanmamış uyarıcıyla ilişkili bozukluk
- Tütünle ilişkili bozukluklar
 - Tütün kullanım bozukluğu
 - Tütün esrikliği (entoksikasyonu)
 - Tütünün yol ağtığı diğer bozukluklar
 - Tanımlanmamış tütünle ilişkili bozukluk
- Diğer (ya da bilinmeyen) bir maddeyle ilişkili bozukluklar
 - Diğer (ya da bilinmeyen) bir madde kullanım bozukluğu
 - Diğer (ya da bilinmeyen) bir madde esrikliği (entoksikasyonu)
 - Diğer (ya da bilinmeyen) bir madde yoksunluğu
 - Diğer (ya da bilinmeyen) bir maddenin yol ağtığı diğer bozukluklar
 - Tanımlanmamış diğer (ya da bilinmeyen) bir maddeyle ilişkili bozukluk (22).

Kullanım bozukluğu için teşhis kriterlerine bakıldığında ise şu şekilde belirtilmiştir:

A. On iki aylık süre içinde, aşağıdakilerden en az ikisi ile kendini gösteren, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da işlevsellikte düşmeye yol açan, sorunlu bir madde kullanım örüntüsü:

1. Çoğu kez, istendiğinden daha büyük ölçüde ya da daha uzun süreli olarak madde alınır.
2. Madde kullanmayı bırakmak ya da denetim altında tutmak için sürekli bir istek ya da bir sonuç vermeyen çabalar vardır.
3. Madde elde etmek, maddeyi kullanmak ya da yarattığı etkilerden kurtulmak için gerekli etkinliklere çok zaman ayrılır.
4. Madde kullanmaya içinin gitmesi ya da madde kullanmak için çok büyük bir istek duyma ya da kendini zorlanmış hissetme.
5. İşte, okulda ya da evdeki konumunun gereği olan başlıca yükümlülüklerini yerine getirememeye ile sonuçlanan, yineleyici madde kullanımı.
6. Maddenin etkilerinin neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici toplumsal ya da kişilerarası sorunlar olmasına karşın madde kullanımını sürdürme.
7. Madde kullanımından ötürü önemli birtakım toplumsal, işle ilgili etkinliklerin ya da eğlenme-dinlenme etkinliklerinin bırakılması ya da azaltılması.
8. Yineleyici bir biçimde, tehlikeli olabilecek durumlarda madde kullanma.

9. Büyük bir olasılıkla maddenin neden olduğu ya da alevlendirdiği, sürekli ya da yineleyici bedensel ya da ruhsal bir sorunu olduğu bilgisine karşın madde kullanımını sürdürülür.
10. Aşağıdakilerden biriyle tanımlandığı üzere, dayanıklılık (tolerans) gelişmiş olması:
- a. Esriklığı ya da istenen etkiyi sağlamak için belirgin olarak artan ölçülerde madde kullanım gereksinimi.
 - b. Aynı ölçüde madde kullanımının sürdürülmesine karşın bir belirgin olarak daha az etki sağlanması.
11. Aşağıdakilerden biriyle tanımlandığı üzere, yoksunluk gelişmiş olması:
- a. Maddeye özgü yoksunluk sendromu
 - b. Yoksunluk belirtilerinden kurtulmak ya da kaçınmak için madde (ya da yakından ilişkili bir madde) alınır (22).

2.4. Maddelerin Sınıflandırılması

Bağımlılık yapıcı maddeler üretildiği maddenin hammaddesine göre, elde edildiği bitki çeşitlerine göre ve doğal/sentetik oluşuna bağlı olarak farklı şekilde sınıflandırılmaktadır (18).

Literatürde yer alan bağımlılık yapıcı maddelere ek olarak, dünyada her hafta iki tane yeni uyuşturucu madde tespit edilmektedir. 2013 yılında 81 yeni uyuşturucu madde tespit edilirken, 2014 yılında tespiti yapılan 101 yeni maddeyle birlikte toplamda 450 madde Erken Uyarı Sisteminde bağımlılık yapıcı madde olarak listede yer almaktadır (6). Bağımlılık yapıcı maddeler psikiyatri tanı kitabında ve erken uyarı sisteminde yer alan tanımlanan maddeler olarak günümüzde ele alınmaktadır.

Bağımlılık yapıcı maddeleri sınıflayacak olursak bunlar;

1. Alkol
2. Kafein
3. Esrar
4. Hallüsinojenler (LSD, Fensiklidin (Melek tozu), Ecstasy, Meskalin)
5. Uçucular (inhalanlar) – (Tiner, Bali vb.)
6. Opiyatlar
 - Doğal:* Morfin, kodein
 - Yarı sentetik:* Eroin
 - Sentetik:* Metadon, Meperidin (Dolantin)
7. Sedatif, hipnotik ve anksiyolitikler (Diazepam (Diazem, Nervium), Clonazepam (Rivotril), Lorazepam (Ativan), Flunitrazepam (Rohypnol), Barbitürat (Luminal, Nembutal), Meprobamat (Gamakuilil))
8. Uyarıcılar (Kokain, Amfetamin, Ecstasy, Efedrin)
9. Tütün
10. Diğer bilinmeyen maddeler (22, 50, 51, 52).

Çalışmamızda uyuşturucu maddelerden eroin, esrar, kokain, ecstasy, LSD ve sentetik kannabinoidler üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur.

2.4.1. Esrar

Esrar, Cannabis sativa adlı bitkinin çiçek tohumundan ve kurutulmuş yapraklarından elde edilir ve psikotrop etkileri için yaygın olarak kullanılır (9).

Kullanımı 5000 yıl öncesine kadar dayanır ve günümüzde dünyada en yaygın kötüye kullanılan yasadışı madde olup, kötüye kullanım sıklığı sigara, kafein ve alkolden sonra gelir (3)

Esrar, 421 çeşit kimyasal madde içermektedir. Etkin maddesi tetrahidrokannabioldür. Sarıkız, kuru, ot, joint, derman, giye olarak da adlandırılmaktadır. İşleniş biçimine göre bazı farklılıklar gösterir ve bunlara göre farklı isimler alır. Bunlar arasında Marijuana, Gubar, Ganja sayılabilir. Genellikle sigaraya sarılarak dumanı içe çekilir. Kimi zaman kek ya da lokum içine katılarak yenebilir. Alındıktan sonra yarım saat içinde etki gösterir ve etkileri 3 saat içinde kaybolur. Yağ dokusuna geçtiği için bu süre 8-12 saati bulabilir. Taşikardi, ağız kuruluğu, iştah artışı gözlenir. Psikolojik etkileri, alan kişinin içinde bulunduğu ruh haline, maddenin miktarına, ortama ve geçmiş deneyimlere göre değişkenlik gösterir. Bu etkiler arasında renk, ses ve zaman algısında değişiklikler, öfori, relaksasyon sayılabilir. İnhibisyonun kalkması, konsantrasyon azalması, koordinasyon bozukluğu görülebilir. İştah artar, muhakeme bozulur, konuşkanlık gözlenir (52).

2.4.2. Kokain

Çoğunlukla Güney Amerika'da yetişen koka ağacından elde edilir. Beyaz renkli bir tozdur. Kok ya da buz olarak adlandırılır. Crack ise kokainin içime hazır yüksek potensli bir formudur (52).

Yüzyıllar öncesinde Güney Amerika'da Peru ve civarında yerli halk tarafından yorgunluk hissini azaltmak ve ağrıyı dindirmek üzere çiğnenen ve yaralara sürülen bitkinin, Avrupa kıtasına getirildikten sonra "kokain" adı verilen etkin maddesi ayrıştırılmıştır (41). 16. Yüzyıldan sonra ise popüler bir uyarıcı haline gelmiştir (57).

Kokaininin kullanılış biçimine bakıldığında sıklıkla buruna çekilerek kullandığı görülmekle birlikte, sigara gibi sarılarak ya da buharı içe çekilerek de kullanılabilir. İntravenöz yolla tek başına ya da eroine birlikte (speedball) kullanılabilir. Vagina, penis, rektum içine konarak da kullanılabilir. Uyarıcı etki gösterir. Etkisi alındıktan hemen sonra başlar, ancak etki yarım ila bir saat içinde sonlanır. Öfori, kendini iyi hissetme, canlılık, haz duygusunda artma, anksiyetinin kaybolması, kendine güven artışı, cinsel aktivite artışı gözlenir. Pupiller genişler, yoğun terleme olur. Beden ısısı ve kan basıncı artar (52).

2.4.3. Eroin

Opiyatlar analjezik amaçlı kullanılan, morfin, eroin, kodein ve yarı sentetik ilaçlardır. Bu gruptaki bağımlıların en sık kullandığı maddeler morfin, eroin, afyon, oksikodon ve meperindir. Bu maddeler içinde en tehlikesi eroindir. Eroinin piyasada rahatça bulunması sebebiyle kullanımı daha yaygındır (62).

Eroin ilk olarak 1898'de morfine alternatif anestezi olarak üretilmiş, bir müddet tedavide kullanıldıktan sonra morfinden daha yüksek bir bağımlılığının olduğu keşfedilmiştir (69).

Eroin, morfinin asit anhidritle işleminden geçirilmesiyle elde edilir. Açık kahverengi bir toz şeklindedir. Eyç (H), beyaz, toz, peynir adlarıyla anılır. Kullanış biçimi: Sigaraya sarılarak (koreks adı verilir), buruna çekerek, alüminyum folyo üstünde ısıtılıp buharı içe çekilerek (kaydırma adı verilir) ve intravenöz yolla (Shot adı verilir) kullanılabilir. Alındıktan kısa bir süre sonra etki göstermeye başlar. Etkisi 4-6 saat sürer. Bu nedenle günde en az iki üç kez kullanılması gerekir. Öfori, ağrı hissini kaybı, kalp ve solunum hızında yavaşlama, yüz kızarması, kan basıncında artma

görülür. Pupiller daralır, kusma ve konstipasyon oluşur. Konuşma yavaşlar, beden ısısı düşer. Karında orgazm benzeri kramplar olur (52).

2.4.4. Ecstasy

MDMA (Metilen dioksi metamfetamin) adı verilen bir amfetamin türevidir. Etkileri hem amfetaminlere, hem de halüsinojenik maddelere benzer. Üstünde kuş, fil vb. resimler bulunan tabletler biçiminde satılır. ‘Beyaz kumrular’ olarak adlandırılır. Ecstasy adı altında başka maddeler de satılmaktadır. Bunlar arasında MDEA ve MDA sayılabilir. MDEA amfetamine, MDA ise halüsinojenlere benzer etki gösterir. Kullanış biçimi: Ağız yolu ile alınır. Daha çok eğlence yerlerinde bulunur. 20-60 dakika içinde etkisini gösterir ve 4-6 saat sürer. Canlılık, hareketlilik, enerji artışı, karşı cinse karşı yakınlık, güven duygusu, sıcaklık, algı değişiklikleri görülür (52).

2.4.5. LSD

LSD (liserjik asit dietil amid) “kulüp ilaçları” olarak adlandırılan bağımlılık yapıcı maddelerden biridir ve genellikle gece kulüplerinde ergenler ve genç yetişkinler tarafından kullanılır (74). İlk olarak 1938 yılında Albert Hofmann tarafından sentezlenmiştir (35). Doğu ve batı bloku arasında soğuk savaşın giderek şiddetlendiği 1950-1970 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri’nde ve bazı Avrupa ülkelerinde LSD başta olmak üzere bir çok halüsinojen madde, karşı grubun sınırlarını açığa çıkarmak için “beyin yıkama” amacıyla da kullanılmıştır (54).

LSD’nin halüsinojen olarak sınıflandırılmasının nedeni, kişinin gerçek algılarında bozulma yaratarak, gerçek gibi gözükten ama gerçekte olmayan imajları görmesine, sesleri duymasına ve dokunsal duyumlar algılamasına yola açmasıdır. LSD’nin en az miktardaki kullanımından bile beyindeki serotonerjik sistemin etkilediği genel

olarak kabul edilmiştir. Serotonin adı verilen maddenin artışına yol açmaktadır. Ülkemizde yaygın olarak kullanılan bir madde değildir. Bulunması oldukça zordur. LSD'nin beyinde serotonerjik sistemi etkilediği genel olarak kabul edilmiştir. Serotonin adı verilen maddenin artışına yol açar. LSD ve benzerlerine tolerans hızla gelişir. Üç dört gün sürekli kullanımı takiben tolerans üst düzeye varır. Fiziksel bağımlılık yapmaz. Yoksunluk belirtileri yoktur. LSD'nin etkisi bir saat içinde başlar, 2-4 saat içinde en üst düzeye varır, 8-12 saat içinde sonlanır. Fiziksel olarak titreme, yüksek tansiyon, beden ısısında artma, terleme ve görme bulanıklığına yol açar. Halüsinojen maddelerin kişiyi nasıl etkileyeceği, kullanan kişinin o andaki ruh haline ve destekleyici olup olmadıklarına bağlıdır. Etkileri zevk ve güzel şey hayal etmekten kabuslara kadar değişir. Algı bozukluğu gelişir. Algılar keskinleşir, çarpıklaşır. Kişinin kendisini algılaması farklılaşır. Çevre yabancılaşır. Bazı nesnelere farklı olarak algılanabilir (50, 51).

2.4.6. Sentetik Kannabinoidler

Sentetik kannabinoidler (SK) kannabinoid reseptörleri üzerinde agonistik etki gösteren ve kannabisin aktif metaboliti olan Δ^9 -tetrahidrokannabinole (Δ^9 -THC) benzer etkileri olan psikoaktif maddelerdir (26). SK içeren ürünler Avrupa'da "Spice", Amerika'da "K2", Avustralya'da "Kronic" (71), Türkiye'de ise "Bonzai" veya "Jamaika" olarak adlandırılmaktadır. SK'ler genelde Çin'de üretilmekte sonrasında toz halinde dünyaya dağıtılmaktadır (26).

Son yıllarda bağımlılık yapıcı madde çeşidi olarak ortaya çıkan bonzai kullanımı giderek artmaktadır. Standart kannabinoid tarama testleri ile tam olarak tespit edilemeyen sentetik kannabinoid, 2000'li yılların başında "yasal kafa yapıcı (legal highs)" olarak "Spice" ve "K2" marka ismi altında popüler olmaya başlamıştır (16).

Bonzai ilk olarak 2004 yılında Avrupa’da üretilmiş ve “kannabise yasal bir alternatif”, “zararsız” ve “tasarımcı uyuşturucu” gibi açıklamalarla pazarlanmış ve birçok ülkede yaş sınırlaması olmadan kolaylıkla satılmaya başlanmıştır. Popülarlığı yakın zamanda artış gösteren sentetik kannabinoid, özellikle gençler tarafından keyif verici ve duygu durumunda rahatlama, mizaçta yükselme hissinden dolayı kullanılmaktadır. Türkiye’de resmi olarak ilk sentetik kannabinoid 2010 yılı Mayıs ayında ele geçirilmiştir (30).

2.5. Madde Kullanımının Nedenleri

Madde kullanımında ilk basamak meraktır. Madde denenmeden önceki süreçte maddeye karşı duyulan merak ve zararlarına karşı korku vardır. Merakın korkuyu yenmesiyle kişi “bir kereden bir şey olmaz” düşüncesiyle maddeyi denemekte ve korkusu azalmaktadır. Maddenin ilk kullanımı diğer kullanımların da önünü açmaktadır. Kişi her kullanımla bir daha kullanmayacağına dair kendisine söz verse de arkadaş ortamındaki tekliflere hayır diyememektedir. Bağımlı olan kişilerin zayıf karakterde olduğu düşünülmektedir. Kendisinin bağımlı olmayacağına dair inanç geliştiren kişiler ilerleyen zaman içinde bağımlılığın kendisi için bir sorun haline geldiğini ve tedaviye ihtiyaç duyduğunu inkâr yolunu seçmektedir (68).

Bireyler neden madde kullanmaktadır neden bağımlı olmaktadır gibi sorulara alternatif olarak birçok cevap ortaya çıkmaktadır. Kişileri bağımlı olmaya iten dört ana faktör bulunmaktadır. İlki bireylerin madde kullanımı sonucu kendilerini iyi hissetme amaçlı haz duyusunun etkisiyle madde kullandıkları ortaya çıkmıştır. Eroin bağımlılarının memnuniyet duygusu ile kokain bağımlılarının kendine aşırı güven duyma hissi ile madde kullandıkları bilinmektedir. İkinci olarak, kişinin yaşadığı psikolojik sorunlarla başa çıkma yolu olarak maddeyi tercih etmesi yer almaktadır.

Sosyal kaygı bozukluğu olan kişilerin madde kullanarak kaygısını azaltma eğilimi bulunmaktadır. Üçüncü olarak ise, kimi insanlar eğlenmek ve bilişsel açıdan daha aktif ve yaratıcı olmak için madde kullanmaktadır. Bir diğer sebep de, maddeye kullanmaya duyulan merak ile kişiler madde kullanmaktadır. Ülkemizde yükseköğrenim kurumları bünyesinde bağımlılıkla mücadele merkezlerinde bağımlılık konusu uzmanlar tarafından ele alınmaktadır. Bu konuda çalışma yapan üniversitelerden, Avrasya Üniversitesi Bağımlılıkla Mücadele Merkezi, bireyleri bağımlılığa iten sebepler olarak, kişinin hayatındaki sorunlarla başa çıkamamasını ve kötü arkadaş çevresinin etkisini göstermiştir. Özellikle madde kullanım yaş aralığının %43'lük kısmını oluşturan 16-20 yaş grubunda görüldüğünü de belirtmiştir (5).

Madde bağımlısı gençlerin madde kullanımına başlama süreçlerinde en etkili iki temel faktörün aile içi olumsuz ilişkiler ve ebeveyn-ergen, ebeveyn-çocuk çatışmasından ortaya çıkan iletişim aksaklıkları olduğu dile getirilmektedir (60).

Kişileri madde kullanımına iten sebepleri inceleyen Türk Psikiyatri Derneği, psikolojik yönden sorunlar yaşanmasının bağımlılık yapıcı madde kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Derneğin yaptığı çalışmaya göre, bireylerde var olan psikolojik sorunların kişiyi madde bağımlılığına ittiği ve bağımlılığının psikolojik sorunlara yol açtığı bilinmektedir. 2010 yılında Türkiye İstatistik Kurumunun Türkiye bazında yaptığı çalışma sonucu, 15 yaş üstü genel nüfusta alkol ve madde bağımlılık oranının %12,6 olduğu tespit edilirken, yine aynı kurum tarafından İstanbul ilinde yapılan çalışma ile kişilik bozukluğu olan kişilerin %68'nin alkol ya da madde bağımlısı olduğu tespit edilmiştir (14).

Albayrak ve Balcı'ya göre (2013) madde kullanma riskini arttıran faktörlerin ilk sırasında arkadaş çevresinde madde kullanımı gelmektedir (2).

Türkan'ın (2011) Türkiye'de 103 madde bağımlısı üzerinde yaptığı araştırmada %82,1'nin maddeye başlama sebebinin arkadaş – arkadaş çevresi olduğu tespit edilmiştir (67).

Erdem ve ark.nın yaptıkları çalışmada madde kullanma riskini artıran arkadaş özellikleri içinde ilk sırada öğrencinin madde kullanan arkadaşı olmasını; madde kullananların %50.2'sinin, madde kullanmayanlarınsa %15.2'sinin madde kullanan arkadaşı bulunduğunu saptamışlardır. (4, 27)

Kişilerin madde bağımlısı olmasında etki eden birtakım psikolojik ve psikiyatrik bozukluklar bulunmaktadır. Bunlar; depresyon, dikkat eksikliği, düşük benlik algısı, hiperaktivite bozukluğu, kaygı bozukluğu ve fiziksel-duygusal ve cinsel istismardır. Madde kullanımının sebebi bu rahatsızlıkların belirtileri ile başa çıkma olabilir. Bunun yanında özgüven eksikliği olan, benlik algısı problemi olan ve sosyal destek göremeyen kişilerin madde kullanımına daha yatkın oldukları ileri sürülmektedir. Madde bağımlısı kişilerin benlik algılarında problem olduğu gözlemlenmektedir (64).

Madde bağımlılığında, bağımlı kişilerin kişilik özelliklerinden, hayır diyemeyen ve öz yeterlilik inancı gelişmemiş kişilerin bağımlı olduğu bilinmektedir. Öz yeterlilik inancı, bireyin gelecekte karşılaşacağı sorunlarla başa çıkacağına dair kendisine duyduğu inancıdır. Kişiler diğer bireyleri gözlemleyerek ve başkalarının etkileriyle de öz yeterlilik inancı gelişmektedir. Hayır diyemeyen ve öz yeterlilik inancı düşük kişiler madde bağımlılığında risk altındadır (25).

2.6. Madde Kullanımının Türkiye'deki Durumu

Boğaziçi Üniversitesinde eğitim gören farklı sınıflardan seçilmiş 735 öğrenci ile 2005 yılında tamamlanan bir araştırmada da ilginç sonuçlar elde edilmiştir. Bu

araştırmada yaşam boyu en az bir kez esrar kullanımı % 9,2, ecstasy kullanımı % 2,7, uçucu madde kullanımı % 1,2, eroin kullanımı % 0,3, benzodiazepin kullanımı % 3,4 ve flunitrazepam kullanımı % 0,6, kokain kullanımı ise % 0,4 bulunmuştur (61).

Dicle Üniversitesinde 2119 öğrenci ile yapılan çalışmanın sonucunda ise katılımcıların % 6.03 ünde yaşamında en az bir kez madde kullandığı saptanmıştır. Esrar kullanımı % 5.3, ekstazi kullanımı % 0.9, kokain kullanımı % 0.05, uçucu madde kullanımı % 0.8 olarak saptanmıştır (75).

Koca ve Oğuzöncül'ün (2015) İnönü Üniversitesi Malatya Sağlık Yüksekokulu'nda 2010 yılında 504 öğrenci ile gerçekleştirdikleri araştırmada uyuşturucu madde kullanan % 2,2 öğrenciden %54,5'inin esrar, %27,3'ünün ilaç/hap, %9,1'inin eroin, %9,1'inin morfin kullandığı ve uyuşturucu kullananların %63,6'sının merak, %36,4'ünün arkadaş nedeniyle uyuşturucu maddeyi denediğı belirlendi (40).

2011 yılında TUBİM tarafından yapılan Genel Nüfusta Madde Kullanımı Araştırmasında 25 ilde 8.145 hane halkı ile görüşülmüştür. Yapılan çalışmada yaşam boyu madde kullanım sıklığı %2,7 bulunmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre, “15 – 24 yaş grubu arasında olmak, erkek olmak, bekar olmak, gelir düzeyi 500 TL ve altında olmak (araştırmanın yapıldığı sırada <200 EU ya da <250 USD), tütün, alkol, hekim önerisi dışında ilaç kullanıyor olmak” uyuşturucu kullanımını anlamlı biçimde artırmaktadır. 2011 yılında TUBİM Okul Çocukları Araştırmasında toplam 32 ilde genel ve teknik lise dağılımına göre alınan örnekleme 11.812 kişiye ulaşılmıştır. Öğrencilerin % 49'u kız, (5.783 kişi), % 51'i erkek (6.029 kişi) olup yaş ortalaması 15,23±0,69, ortancası 15,00'dir. Okul çocukları çalışmasında yaşam boyu madde kullanım sıklığı % 1,5'tir. Maddeyi ilk kez kullanma yaş ortalaması 13,88±2,39, ortancası 14,00 olarak tespit edilmiştir. Tüm kullandığı maddeyi bildirenler içinde esrar

ve türevleri % 84,1 ile ilk sırayı alırken, peşi sıra % 32,9 ile uçucular ve % 22,7 ile uyarıcılar gelmektedir (63).

2013 yılında tedavi merkezlerine başvuran hasta istatistikleri incelendiğinde; 7897 hasta yatan hastadan manuel olarak doldurulan form sayısı 7802'dir. 7802 hastanın mükerrer olanları çıkarıldığında ise 7265 net veri elde edilmiştir. 2013 yılında yatarak tedavi görenlerin % 94,4'ünün (6855) erkek, % 5,6'sının (410) kadın olduğu anlaşılmaktadır. Tedaviye başvuran hastaların yaşı 22 ila 69 arasında olup yaş ortalaması 26,28 olarak bulunmuştu. Hastaların kullandıkları asıl maddeler incelendiğinde 2013 yılında yatarak tedavi olan hastaların;

- % 76,3'ünün (5542) opiyat
- % 12,7'sinin (920) esrar
- % 3'ünün (221) uçucu madde
- % 1,1'inin (81) kokain
- % 0,8'inin (55) ekstazi
- % 0,6'sının (41) benzodiazepin
- % 5,6'sının (405) diğer madde kullanıcısı olduğu görülmektedir (59).

TUBİM İl İrtibat Noktası (İLTEM) personeline uygulanan "Bağımlılık Yapıcı Madde Suçlarında Kullanıcı Profili Anketi – U Formu" verilerine göre; uyuşturucu madde kullanıcılarının ortalama yaşı 26,33'tür. Öte yandan ankete katılan uyuşturucu madde kullanıcılarının büyük çoğunluğunun (% 75,61) 18 – 29 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Uyuşturucu madde kullanıcılarının maddeyi "ilk deneme yaşları" incelendiğinde; en küçük deneme yaşının 10, en büyük deneme yaşının 61 ve ilk kez deneme yaşı ortalamasının ise 20,01 olduğu görülmüştür. U Formu verilerine göre,

uyuşturucu madde kullanıcılarının maddeye başlama nedeni arasında, arkadaş etkisi (% 48,98) ve merak (% 23,71) ilk iki sırada gelmektedir. Bunları aile sorunları (% 11,23) ve kişisel sorunlar (%10,92) takip etmektedir (63).

Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde yapılan çalışmaya göre problemlili afyon kullanıcısı Ankara için 5.800, İstanbul için 25.000 civarında, problemlili esrar kullanıcısı Ankara için 28.500, İzmir için 33.400 civarında saptanmıştır (42).

2.7. Madde Kullanımının Dünyadaki Durumu

Avrupa Birliği'nde 88 milyonun üzerinde yetişkinin veya 15-64 yaş aralığındaki kişilerin dörtte birinden fazlasının yaşamlarının bir noktasında yasa dışı uyuşturucuları denediği tahmin edilmektedir. Uyuşturucu kullanımı kadınlara nazaran (34,8 milyon) erkekler (54,3 milyon) tarafından daha sık raporlanmıştır. En sık kullanılan uyuşturucu esrardır (51,5 milyon erkek ve 32,4 milyon kadın), çok daha düşük ömür boyu kullanım tahminleri kokain (11,9 milyon erkek ve 5,3 milyon kadın), MDMA (9,1 milyon erkek ve 3,9 milyon kadın) ve amfetaminler (8,3 milyon erkek ve 3,8 milyon kadın) için rapor edilmiştir. Ömür boyu esrar kullanımı oranları, Fransa'da her 10 yetişkinden dördü, Danimarka'da ve İtalya'da yetişkinlerin üçte biri, Bulgaristan'da, Malta'da, Romanya'da ve Türkiye'de 10'da birden az olmak üzere ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir (7).

Geçen yıl tahmini olarak 16,6 milyon genç Avrupalı (15-34 yaş aralığında) veya bu yaş grubunun %13,3'ü esrar kullanmıştır, bunların 9,6 milyonu 15-24 yaş aralığındadır (bu yaş grubunun %16,4'ü). Geçen yıl esrar kullanan genç insanlar arasında, erkeklerin kadınlara oranı ikiye birdir. (7).

Geçen yıl 15-34 yaş aralığındaki yaklaşık 2,4 milyon genç yetişkinin (bu yaş grubunun %1,9'u) kokain kullandığı tahmin edilmektedir. Sadece İspanya, Hollanda ve

Birleşik Krallık, geçen yıl genç yetişkinler arasında kokain kullanımı yaygınlığının %3 veya üzeri olduğu raporlamıştır. (7).

Geçen yıl 2,1 milyon genç yetişkinin (15–34) MDMA/ekstazi kullandığı (bu yaş grubunun %1,7'si) tahmin edilmektedir, ulusal oranlar % 0,3 - % 5,5 aralığında değişmektedir. Geçen yıl MDMA kullanan genç insanlar arasında, erkeklerin kadınlara oranı 2,4'e 1'dir. (7).

Avrupa'da LSD ve halüsinojenik mantarın genel yaygınlık düzeyleri, birkaç yıldır genellikle düşük ve sabittir. Ulusal anketler, geçen yıl genç yetişkinler arasında (15–34) her iki maddenin de yaygınlık oranlarının %1'in altında olduğunu rapor etmiştir, Finlandiya LSD için %1,3 oranda yaygınlıkla ve halüsinojenik mantar için ise Birleşik Krallık (%1), Hollanda (%1,3), Finlandiya (%1,9) ve Çek Cumhuriyeti (%2,3) istisnadır. (7).

2.8. Madde Analizinde Kullanılan Biyolojik Örnekler

Bağımlılık yapan maddelerin analizi, bağımlı bireylerin tespit edilebilmesi için pratik bir işlem olduğu gibi klinik tedavi programlarının da önemli bir parçasıdır (11).

Bağımlılık yapıcı ilaç ölçümlerinde farklı örnek tipleri kullanılabilir. Örnek seçiminde ilacın atılım yol, biriktiği doku ve yarılanma ömrü gibi kriterler göz önünde bulundurulmalıdır. Ölçümlerinde en sık kullanılan örnekler şu şekilde sıralanabilir; kan (serum), idrar, mide içeriği, göz sıvısı, ter, tükürük / oral sıvı, solid organ (karaciğer, beyin, böbrek vb), saç (15).

Analiz edilen maddelerin ve metabolitlerinin miktarlarının belirlenmesi gerektiğinde genellikle kan örnekleri kullanılmaktadır. Böylece, maddenin dozu ve yarılanma ömrü hakkında yaklaşık olarak bilgi edinilebilmektedir. Doz ile etki arasında ilişki bulunduğu için doz belirlendiğinde etkinin de şiddeti tespit edilebilmektedir.

Kullanılan maddeler kanı hızlı bir şekilde terk ettiği için, kan örnekleri yakın zamanda kullanılan maddelerin analizinde tercih edilmektedir. Maddelerin kandan uzaklaşma süreleri “yarılanma ömrü” ile ifade edilmekte olup, maddelerin fizikokimyasal özellikleri ile yakından ilgilidir (72).

İdrar, vücudun başlıca atılım yollarından biri olduğu için, birçok maddenin, örneğin alınmasından birkaç gün önce kullanılıp kullanılmadığını tespit etmek amacıyla kullanılan biyolojik örneklerden biridir (20).

Kişilerden uyutucu-uyuşturucu madde analizi için olay anından itibaren 24 saat içinde kan alınmalı, eğer 24 saat geçirilmiş ise bu tür maddelerin kanda tespiti zor olduğundan 1-5 gün'e kadar idrar alınması gerekmektedir (45).

İlaç kullanımının tespit edilmesinde idrar örneği kullanılması hasta için konfor ve anaizler için ise hız sağlamaktadır. İlaç kullanan kişinin kanının böbreklerden filtre edilmesi ve ilaçların idrarda yoğunlaşması nedeni ile idrar kullanışlı bir örnek olarak kabul edilmektedir (46).

Bağımlılık yapan maddelerin analizinde saç örnekleri ile çalışmanın en önemli avantajı, kan ve idrar örnekleri ile tespit edilemeyen daha uzak geçmişe (aylar-yıllar önce) ait kronik madde kullanımı ile ilgili bilgi edinilebilmesidir (58, 72). Hatta saç örnekleri katı ve dayanıklı yapıları nedeniyle yüzyıllar sonra bile analiz edilebilmektedir.

Saçlardan kimyasal veya toksikolojik analiz yapılacaksa en az 300 mg ağırlığında yaklaşık bir kurşun kalem kalınlığında saç, dibe en yakın mesafeden ince uçlu bir makas yardımıyla kesilip alınmalıdır (36).

2.9. Türkiye’de Madde Kullanımı ile İlgili Hukuksal Düzenlemeler

18 Ağustos 2012 tarihli 28388 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmış olan Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği’nin 8. Maddesinin 1. fıkrası ç bendinde “Yükseköğretim kurumları içerisinde uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak, taşımak, bulundurmak, Yükseköğretim kurumundan iki yarıyıl için uzaklaştırma cezasını gerektiren disiplin suçları” olarak tanımlanmaktadır. 22. Maddesinin 2. fıkrasında “Disiplin kurulu, dosyayı aldığı tarihten itibaren en geç on gün içinde karar vermek zorundadır” şeklinde belirtilmektedir.

Türk Ceza Kanunu’nda uyuşturucu ile ilgili yasal düzenlemeler 34, 188, 189, 190, 191 ve 192. Maddelerinde belirtilmiştir.

- Madde 34 - Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma
- Madde 188 - Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti
- Madde 189 - Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması
- Madde 190 - Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma
- Madde 191 - Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak
- Madde 192 - Etkin pişmanlık

Belirtilen kanun maddelerinden 191.si mevcut çalışmayla direkt bağlantılı olup aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

Madde 191- (Değişik: 18/6/2014 – 6545/68 md.)

(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Cumhuriyet savcısı, bu durumda şüpheliyi, erteleme süresi zarfında kendisine yüklenen yükümlülüklere uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde kendisi bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda uyarır.

(3) Erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir.

(4) Kişinin, erteleme süresi zarfında;

a) Kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi,

b) Tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması,

c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, hâlinde, hakkında kamu davası açılır.

(5) Erteleme süresi zarfında kişinin kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya

uyarıcı madde kullanması, dördüncü fıkraya uyarınca ihlal nedeni sayılır ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmaz.

(6) Dördüncü fıkraya göre kamu davasının açılmasından sonra, birinci fıkrada tanımlanan suçun tekrar işlendiği iddiasıyla açılan soruşturmalarda ikinci fıkraya uyarınca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemez.

(7) Şüpheli erteleme süresi zarfında dördüncü fıkrada belirtilen yükümlülüklere aykırı davranmadığı ve yasakları ihlal etmediği takdirde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.

(8) Bu Kanunun;

a) 188 inci maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti,

b) 190 inci maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, suçundan dolayı yapılan kovuşturma evresinde, suçun münhasıran bu madde kapsamına girdiğinin anlaşılması hâlinde, sanık hakkında bu madde hükümleri çerçevesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir.

(9) Bu maddede aksine düzenleme bulunmayan hâllerde, Ceza Muhakemesi Kanununun kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin 171 inci maddesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 231 inci maddesi hükümleri uygulanır.

(10) (Ek: 27/3/2015-6638/12 md.) Birinci fıkradaki fiillerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunulan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Diğer kanunlarda belirtilen maddeler ise aşağıdaki gibidir:

- 22.10.2001 kabul tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
 - *Madde 406- Savurganlığı, alkol veya uyuşturucu Madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açan ve bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan ya da başkalarının güvenliğini tehdit eden her ergin kısıtlanır.*
 - *Madde 432- Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu Madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan her ergin kişi, kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması hâlinde, tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilir veya alıkonulabilir.*
- 13.10.1983 kabul tarihli, 2918 numaralı Karayolları Trafik Kanunu'nun 48. Maddesi- alkol, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin etkisi altında araç sürme yasağı
 - *Uyuşturucu ve uyarıcı madde aldığı tespit edilen sürücülere 3.600 TL idari para cezası verilir ve sürücü belgesi 5 yıl süreyle geri alınır.*
 - *Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılıp kullanılmadığı tespit amacıyla, kolluk kuvvetleri tarafından teknik cihazlar kullanılmasını kabul etmeyen sürücülere 2.000 TL idari para cezası verilir ve sürücü belgesi 2 yıl süreyle geri alınır.*
- 22.05.2003 kabul tarihli, 4857 numaralı İş Kanunu'nun 83. Maddesi- içki veya uyuşturucu madde kullanma yasağı
- 12.06.1933 kabul tarihli, 2313 numaralı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Kanunu
- 03.06.1986 kabul tarihli, 3298 numaralı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanunu

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile ilgili Türkiye'nin katıldığı uluslararası sözleşmelere bakıldığında ise şöyledir:

- 12.05.1967 tarih ve 12596 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 TEK Sözleşmesi
- 28.10.1980 tarih ve 17145 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesine Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
- Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Konferans genel kurulunun 19 Aralık 1988 tarihli 6.toplantısında kabul edilmiş Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu)

2.10. Dünyada Madde Kullanımı ile İlgili Hukuksal Düzenlemeler

Almanya'da sert ve yumuşak uyuşturucu maddeler arasında bir ayırım yapılmamıştır. Uyuşturucu madde kullanmak ve satmak yasak ancak 5 grama kadar esrar maddesi "kullanmak amaçlı" bulundurulabiliyor. Uyuşturucu kullanan ve satan kişiler suçlarının tekrarlaması durumunda tedavi ettiriliyor (23)

İtalya'da yürürlükteki mevzuatın kaynağı, 22 Aralık 1975 tarih ve 685 sayılı yasadır. Yumuşak (esrar) ve sert uyuşturucu maddeler arasında bir ayırım yapılmıştır. Uyuşturucu madde kullanımı suç değildir (56).

Fransa'da uyuşturucu madde ticareti suçları 1994 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kullanmak için uyuşturucu madde satın alınması ya da

satılması suçları ile uyuşturucu madde ticaretine yönelik alım satım ayrı maddelerde düzenlenmiş ve kullanmak için uyuşturucu madde satışına veya satın alınmasına daha az ceza öngörülmüştür (31). Uyuşturucu maddeleri kullananlar da 500 franktan 5000 franka kadar para cezası, 2 aydan 1 yıla kadar hapis cezası verilmektedir. Ancak uyuşturucu bağımlısı kişi tıbbi tedavi olmayı kabul ederse ceza kovuşturması yapılmamaktadır. (56).

İngiltere’de yürürlükteki mevzuatın kaynakları, 1971 tarihli “misuse of drugs act”, 1973 tarihli “ misuse of drugs regulation” ve 1977 tarihli “misuse of drugs order” yasalarıdır. Üçüncü sınıf uyuşturucu madde arasında bir ayırım yapılmıştır.

Bunlar:

A Sınıfı: Sert uyuşturucu maddeler (heroin, kokain, LSD, ecstasy, metadon vs.)

B Sınıfı: Esrar, Barbituratlar, Amfetaminler

C Sınıfı: Daha az tehlikeli diğer maddeler

Sadece Afyon ve türevlerini kullanmak hapis ve/veya ağır para cezası ile cezalandırılmaktadır. Diğer uyuşturucu maddelerin kullanımı suç sayılmamıştır. Kullanma amacıyla uyuşturucu madde bulundurmanın cezası, “A sınıfındaki uyuşturucu maddeler için 7, B sınıfındakiler için 5, C sınıfındakiler için 2 yıla kadar hapis”tir. Uygulamada kullanma amacıyla esrar bulundurma sadece ağır para cezası ile cezalandırılmaktadır. Uyuşturucu kullanıcıları için tedavi mecburiyeti yoktur. (56).

İsveç’te uyuşturucu madde kullananların cezalandırılması öngörülmüştür. Bu durum, uyuşturucu kullanımında İsveç toplumunun hoşgörülü olmadığı açık bir göstergesidir. Özellikle çocukları uyuşturucu madde kullanımından korumak için önlemler alınmaktadır. Uyuşturucu maddelerin kullanımına karşı önlem olarak kişinin

vücudunda uyuşturucu bulunup bulunmadığını anlamak üzere polis ve cezaevi yetkililerince idrar testi uygulanmaktadır (49).

Finlandiya’da uyuşturucu kullanımının cezası 6 aya kadar hapis cezası ve para cezası olarak tespit edilmiştir. (56).

Hollanda’nın uyuşturucu madde konusundaki politikası uyuşturucu kullanımının vermiş olduğu zararın azaltılmasına yöneliktir. Uyuşturucu kullanan kişi hasta olarak değerlendirilmekte ve tedaviye muhtaç olduğu ileri sürülmektedir. Hollanda ceza hukukunda yumuşak uyuşturucu maddeler ve sert uyuşturucu maddeler ayırımı yapılmıştır. Uyuşturucu madde ticareti suç olmasına karşın az miktarda uyuşturucu satan veya başkasına veren kişiler ceza kovuşturulmasına tabi tutulmamaktadır. Uyuşturucu ticaretine ilişkin böyle bir hükümle uygulamaya gidilmesinin sebebi, az miktarda uyuşturucu kullananlar ile az miktarda uyuşturucu satanlar arasında ayırımı gidilmesinin güçlüğünden kaynaklanmıştır. Dolayısıyla, uyuşturucu madde kullanmak amacıyla bulundurmamak, imal etmek ve başkasına vermek, belirtilen miktarı aşmamak koşuluyla suç sayılmamaktadır. (48).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırmanın iki örnekleme mevcuttur. Birinci örneklem üniversitelerde öğrenim görmekte olan öğrencilerden, ikinci örneklem ise hakim, savcı, avukat, polis, psikiyatrist, psikolog ve adli tıp uzmanı olmak üzere ilgili meslek gruplarından oluşmaktadır. Araştırmanın anket yoluyla bilgi toplama aşamasına toplam 277 üniversite öğrencisi, 240 meslek çalışanı katılmıştır. Tüm veriler gönüllülük esasına göre, anonim olarak, kimlik bilgileri alınmadan etik kurallar çerçevesinde toplanmıştır.

Dört odak grup çalışması yapılmıştır. Çalışmanın amacına uygun olarak iki grup üniversite öğrencilerinin, iki grup ise meslek çalışanlarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Üniversite öğrencileri çeşitli devlet ve vakıf üniversitelerinin farklı bölümlerinden oluşmaktadır. Her odak grup çalışması 6 gönüllünün katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, uygulanan anketlerden elde edilen bilginin yanı sıra yarı yapılandırılmış ve daha fazla uçu açık bilgiye ulaşımı sağlayan bu uygulama katkı zenginliği açısından ek bir bilgi toplama yöntemi olarak tercih edilmiştir.

Odak grup çalışmasının verileri anlamsal içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Anlamsal içerik analizinde, kategorilere ayrılmış olan veriler frekansları hesaplanarak yüzde değerleri alınmıştır.

İçerik analizi, çok çeşitli söylemlere uygulanan birtakım metodolojik araç ve tekniklerin bütünü olarak tanımlanabilir. İçerik analizi adı altında toplanan bu araç ve teknikler, her şeyden önce kontrollü bir yorum çabası olarak ve genelde tündengeline dayalı bir “okuma” aracı olarak nitelendirilebilirler. Söz konusu okuma, sınırları belirlenmiş söylem örneklerinin çözümlenmesi esasına dayanmaktadır (13). Kategorileri belirleme ve verileri bu kategorilere yerleştirme içerik analizinde özellikle de anlamsal içerik analizinde en temel yapıdır. Anlamsal içerik analizinde kategoriler, sorulara

verilen cevapların içeriği göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Bu şekilde kategorilerin belirlenmesinin ardından her bir soru için değerlendirme yapılmış, sorulara verilen cevaplar uygun kategorilere yerleştirilmiştir (47).

Çalışmada kullanılan sorular aşağıdaki gibidir;

1. Soru: İnsanlar neden madde kullanır?
2. Soru: İnsanların madde kullanmama nedenleri nelerdir?
3. Soru: Madde kullanımında medyanın ve medyatik kişilerin caydırıcı etkisi var mı?
4. Soru: Madde kullanımında cezalandırılmanın caydırıcı etkisi var mı?
5. Soru: Madde kullanımından dolayı nasıl bir yaptırım uygulanması gerektiğini düşünüyorsunuz?
6. Soru: Madde kullanımında mücadelede neler yapılabilir?

Değerlendirme için örnek soru ve cevaplar aşağıdaki gibi olup aktarılan cevaplar tamamen katılımcıların kendi cevaplarıdır, yazım kurallarına uygun hale getirilmemiştir.

1. Soru: İnsanlar neden madde kullanır?

Cevap:

“En basitinden gördüklerimi düşündüğümde kısa birkaç saniye içerisinde yani genelde çok yakın çevresindeki ve en çok arkadaş yönlendirmesiyle başlıyorlar.”

Değerlendirme: Bu cevap “sosyal çevre” kategorisinde değerlendirilmiştir.

2. Soru: İnsanların madde kullanmama nedenleri nelerdir?**Cevap:**

“Bir maddeye iradeni teslim etmenin mantıklı bir hareket olmadığını düşünüyorum. Yani tek başıma kararlar alabileceğime inanıyorum.

Değerlendirme: Bu cevap “kişilik özellikleri” kategorisinde değerlendirilmiştir.

4. Soru: Madde kullanımında cezalandırılmanın caydırıcı etkisi var mı?**5. Soru: Madde kullanımından dolayı nasıl bir yaptırım uygulanması gerektiğini düşünüyorsunuz?****Cevap:**

“Ceza vermek bir şeyi değiştirmeyecek ki sonuçta. Adam belki daha fazla içmeye başlayacak. Hapishanede de yapabilir belki. Sonuçta hapishanede uyuşturucu da olabiliyor yani. Sonuçta hapishanede de uyuşturucuya ulaşabiliyor yani. Oradaki koğuş ağaları filan. Sağlayabiliyor yani. Bir şeyi değiştireceğini sanmıyorum. Ama rehabilitasyon sayesinde belki bir şekilde ona o fikri vererek değiştirebilir ama.

Değerlendirme: Bu cevap 4. Soru için “caydırıcı değil” kategorisinde, 5. Soru için ise “tedavi ve rehabilitasyon” kategorisinde değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Anket Sonuçları

4.1.1. Üniversite Öğrencilerinin Demografik Bilgileri

Bu anket çalışmasına farklı üniversitelerde eğitimlerine devam etmekte olan toplam 277 üniversite öğrencisi katılmıştır.

Araştırmaya katılanların % 41,5'i erkek; % 58,5'i kadındır. Katılımcıların yaş ortalaması $21,27 \pm 2,11$ 'dir. % 98,2'si bekar, % 1,8'i ise evlidir.

Tablo 1. Öğrencilerin Nerede Yaşadıklarının Dağılımı

Ailemle	% 48,0
Yurtta	% 30,7
Arkadaşlarımla aynı evi paylaşıyorum	% 10,8
Tek başıma evde	% 7,2
Akrabalarımla aynı evi paylaşıyorum	% 3,2

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 15,5'i bir işte çalıştıklarını, % 84,5'i ise çalışmadıklarını belirtmiştir. % 48,4'ünün aylık geliri 500 TL ve altı, % 54,9'unun ailelerin aylık geliri 3000 TL ve üstüdür (Tablo 2 ve 3).

Tablo 2. Öğrencilerin Aylık Gelir Durumları

500 TL ve altı	% 48,4
501 – 1000 TL	% 28,2
1001 – 1500 TL	% 13,0
1501 – 2000 TL	% 6,1
2001 – 3000 TL	% 2,2
3001 TL ve üstü	% 2,2

Tablo 3. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelir Durumları

1500 TL ve altı	% 10,1
1501 – 3000 TL	% 35,0
3001 – 5000 TL	% 24,9
5001 TL ve üstü	% 30,0

4.1.2. Üniversite Öğrencilerinin Uyuşturucu Madde Kullanımına Yönelik Bulguları

Öğrencilerin ilk sigara kullanım yaşının 16 ± 3 yıl olduğu, şu anda aktif olarak % 67,5'inin sigara içmediği, % 32,5'i sigara içtiği görülmüştür.

Öğrencilerin ilk nargile kullanım yaşının 16 ± 2 yıl olduğu, şu anda aktif olarak % 54,5'inin nargile içmediği, % 45,5'i nargile içtiği görülmüştür.

Adını duydukları maddeler sorulduğunda öğrencilerin %100'ü kokaini duyduğunu belirtirken LSD'yi duyanların oranı % 47,6'dır.

Tablo 4. Öğrencilerin Adını Duyduğu Maddeler

Kokain	% 100,0
Esrar	% 99,6
Eroin	% 99,6
Bonzai	% 98,9
Ecstasy	% 77,2
LSD	% 47,6

Uyuşturucu / uyarıcı maddelerin katılımcılar tarafından daha önce hiç kullanılıp kullanılmadığı, eğer kullanıldıysa kaç defa kullanıldığına dair sorulara verilen yanıtlar şöyledir: Katılımcıların % 82,1'i esrarı, %96,6'sı eroini, % 95,5'i kokaini, % 97,4'ü LSD'yi, % 95,5'i ecstasye, %97,0'i bonzaiyi hiç kullanmadıklarını bildirmişlerdir (Tablo 5,6,7,8,9,10).

Tablo 5. Öğrencilerin Esrar Kullanımı

Sıklıkla	% 1,9
Ara sıra	% 4,5
1 – 2 kez	% 11,6
Hiçbir zaman	% 82,1

Tablo 6. Öğrencilerin Eroin Kullanımı

Sıklıkla	% 0,0
Ara sıra	% 0,7
1 – 2 kez	% 2,6
Hiçbir zaman	% 96,6

Tablo 7. Öğrencilerin Kokain Kullanımı

Sıklıkla	% 0,0
Ara sıra	% 1,5
1 – 2 kez	% 3,0
Hiçbir zaman	% 95,5

Tablo 8. Öğrencilerin LSD Kullanımı

Sıklıkla	% 0,0
Ara sıra	% 0,4
1 – 2 kez	% 2,2
Hiçbir zaman	% 97,4

Tablo 9. Öğrencilerin Ecstasy Kullanımı

Sıklıkla	% 0,0
Ara sıra	% 1,9
1 – 2 kez	% 2,6
Hiçbir zaman	% 95,5

Tablo 10. Öğrencilerin Bonzai Kullanımı

Sıklıkla	% 0,0
Ara sıra	% 1,1
1 – 2 kez	% 1,9
Hiçbir zaman	% 97,0

Öğrencilerin ilk kez madde kullanım yaşlarına bakıldığında minimum olarak 14 yaş ile esrar kullanımını dikkati çekmektedir (Tablo 11).

Tablo 11. Öğrencilerin ilk kez madde kullanım yaşları

Madde	n	Minimum yaş	Maximum yaş	Ortalama
Esrar	46	14	22	18,5
Eroin	9	15	23	18,4
Kokain	11	16	20	18,2
LSD	6	17	23	19,5
Ecstasy	9	16	21	18,4
Bonzai	7	18	21	19,6

Öğrencilere uyuşturucu maddeyi nereden elde ettikleri sorulduğunda % 75,9'unun arkadaşı aracılığıyla maddeyi elde ettiği görülmektedir (Tablo 12).

Tablo 12. Öğrencilerin denedikleri uyuşturucu maddeyi nereden elde ettiklerinin dağılımı

Bir arkadaşım tarafından	% 75,9
Para ödeyerek	% 38,9
Bildiğim fakat kişisel olarak tanımadığım birisinden	% 22,2
Hiç tanımadığım biri tarafından	% 7,4
Diğer	% 1,9

Öğrencilerin madde kullanma nedeniniz neydi sorusuna % 86,8'inin merak yanıtını verdiği görülmektedir (Tablo 13).

Tablo 13. Öğrencilerin madde kullanım nedenlerinin dağılımı

Merak	% 86,8
Sorunlarını unutmak	% 24,5
Psikolojik problemler	% 20,8
Aile içi problemler	% 18,9
Sosyal yaşantıda yer edinme	% 11,3
Diğer	% 9,4

Öğrencilerin % 45,8'i arkadaşlarından madde kullanan olduğunu, % 54,2'si olmadığını belirtmiştir. Arkadaşlarından madde kullananların sayısının 1 olduğunu söyleyenlerin oranı % 15,2, 2 olduğunu söyleyenlerin oranı % 15,2, 2'den fazla olduğunu söyleyenlerin oranı ise % 69,6'dır.

Hayatınızda hiç adı geçen maddeleri denemediyse nedeniydi sorusuna % 64,0'ü sağlığıma zararlı olacağını düşündüğüm için, % 59,2'si merak etmediğim için yanıtını vermiştir. % 14,2'si suç olduğunu bildiğim için, % 5,2'si ceza almaktan korktuğum için, % 3,8'i yakalanmaktan korktuğum için yanıtını vermiştir (Tablo 14).

Tablo 14. Öğrencilerin uyuşturucu madde denememe nedenlerinin dağılımı

Sağlığıma zararlı olacağını düşündüğüm için	% 64,0
Merak etmediğim için	% 59,2
İnançlarıma ters olduğu için	% 38,9
Bağımlılık etkisinden korktuğum için	% 34,6
Çevremde kullanan kimse olmadığı için	% 19,0
Nedenini bilmiyorum ama denemedim	% 15,2
Suç olduğunu bildiğim için	% 14,2
Aileme yakalanmaktan/mahçup olmaktan korktuğum için	% 7,1
Ceza almaktan korktuğum için	% 5,2
Yakalanmaktan korktuğum için	% 3,8
Diğer	% 0,5

4.1.3. Üniversite Öğrencilerinin Madde Kullanımına Yönelik Bilgi Düzeyleri ve Bakış Açıları

Madde kullanacak olsaydınız ailenizin size yaklaşımı nasıl olurdu sorusuna öğrencilerin % 75,7'si karşı çıkarlardı; % 23,9'u haberleri olmazdı; % 0,4'ü ise karşı çıkmazlardı yanıtını vermiştir.

Bir arkadaşınızın madde kullandığını öğrendiğinizde ne yaparsınız sorusuna % 56,4'ü bırakması için yardımcı olmaya çalışırım, % 33,8'i ilişkim etkilenmez yanıtını vermiştir (Tablo 15).

Tablo 15. Öğrencilerin arkadaşlarının madde kullanımına yönelik tepkileri

Bırakması için yardımcı olmaya çalışırım	% 56,4
İlişkim etkilenmez	% 33,8
Mesafeli davranırım	% 28,0
Arkadaşlığımı sonlandırırım	% 9,1
Ailesine söylerim	% 7,6
Ben de denemek isterim	% 4,0
Polise ihbar ederim	% 4,0

Öğrencilerin % 60,2'si insanların bir ya da iki kez madde denemekle kendilerini riske attıklarını, % 90,2'si ise düzenli olarak madde kullanmakla riske attıklarını düşünmektedir. % 80,2'si toplumumuzda madde kullanım oranlarının her geçen yıl arttığını belirtmiştir (Tablo 16).

Tablo 16. Öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili bakış açıları

	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum
İnsanlar bir ya da iki kez madde denemekle kendilerini fiziksel ya da diğer yönlerden riske atmazlar	% 26,1	% 13,6	% 60,2
İnsanlar düzenli olarak madde kullanmakla kendilerini fiziksel ya da diğer yönlerden riske atarlar	% 90,2	% 5,3	% 4,5
Toplumumuzda madde kullanım oranları her geçen yıl artmaktadır	% 80,2	% 16,3	% 3,4
İnsanların madde bulmaları kolaydır	% 67,2	% 29,1	% 3,8
Eğer isteseydim madde elde etmek benim için kolay olurdu	% 48,3	% 31,2	% 20,5
Öğrencilik döneminde madde kullanırken yakalanan bir kişinin ileride meslek yaşantısı etkilenir	% 71,1	% 19,8	% 9,1

Madde kullanan ve kullanmayan öğrenciler arasında karşılaştırılma yapıldığında madde kullanan öğrencilerin % 74,5'i, madde kullanmayan öğrencilerin ise % 14,6'sı insanların bir ya da iki kez madde denemekle kendilerini riske atmadıklarını düşünmektedir. Madde kullanan öğrencilerin % 80,4'ü, madde kullanmayan öğrencilerin ise % 40,6'sı “eğer isteseydim madde elde etmek benim için kolay olurdu” yanıtını vermektedir.

Tablo 17. Madde kullanan ve kullanmayan öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili ifadelere katılma oranları

	Kullanan	Kullanmayan
İnsanlar bir ya da iki kez madde denemekle kendilerini fiziksel ya da diğer yönlerden riske atmazlar	% 74,5	% 14,6
İnsanlar düzenli olarak madde kullanmakla kendilerini fiziksel ya da diğer yönlerden riske atarlar	% 76,5	% 93,5
Toplumumuzda madde kullanım oranları her geçen yıl artmaktadır	% 82,4	% 79,7
İnsanların madde bulmaları kolaydır	% 68,6	% 66,8
Eğer isteseydim madde elde etmek benim için kolay olurdu	% 80,4	% 40,6
Öğrencilik döneminde madde kullanırken yakalanan bir kişinin ileride meslek yaşantısı etkilenir	% 51,0	% 75,9

Merak için hangi madde denenebilir sorusuna öğrencilerin % 49,8'i hiçbir, %19,0'u esrar yanıtını vermiştir (Tablo 18).

Tablo 18. Öğrencilerin merak için denenebileceğini düşündükleri maddelerin dağılımı

Hiçbiri	% 49,8
Esrar	% 19,0
LSD	% 13,6
Kokain	% 7,3
Ecstasy	% 6,6
Eroin	% 5,5
Bonzai	% 1,1
Hepsi	% 3,3
Fikrim yok	% 13,9

Kullanımının serbest bırakılması gerektiğini düşündükleri bir madde olup olmadığını sorusuna öğrencilerin % 61,3'ü hiçbir maddenin serbest bırakılmaması gerektiğini belirtirken, % 16,3'ü esrarın kullanımının serbest bırakılması gerektiğini söylemiştir (Tablo 19).

Tablo 19. Öğrencilerin kullanımının serbest bırakılması gerektiğini düşündükleri maddelerin dağılımı

Hiçbiri	% 61,3
Esrar	% 16,3
LSD	% 2,6
Kokain	% 2,6
Ecstasy	% 1,1
Eroin	% 1,1
Bonzai	% 0,0
Hepsi	% 5,1
Fikrim yok	% 14,6

Kişinin madde kullanıp kullanmadığı hangi yöntemlerle tespit edilir sorusuna öğrencilerin % 56,7'si kan testi, % 36,5'i idrar testi yanıtını vermiştir (Tablo 20).

Tablo 20. Öğrencilerin madde kullanım tespit yöntemleriyle ilgili bilgilerinin dağılımı

Kan testi	% 56,7
İdrar testi	% 36,5
Tükürük testi	% 17,0
Saç testi	% 9,0
Hepsi	% 20,2
Fikrim yok	% 17,3

Son madde kullanımından sonra aradan 3 – 6 ay kadar uzun bir süre geçmiş olsa bile hangi yöntemle tespit edilebilir sorusuna öğrencilerin % 36,2'sinin kan testi yanıtını verdiği, % 41,7'sinin ise fikrinin olmadığı görülmüştür.

Tablo 21. Öğrencilerin son madde kullanımından sonra aradan 3 – 6 ay bir süre geçmesi halinde hangi tespit yönteminin kullanılabileceğine dair bilgilerinin dağılımı

Kan testi	% 36,2
Saç testi	% 19,9
İdrar testi	% 4,7
Tükürük testi	% 1,4
Hiçbiri	% 2,5
Hepsi	% 2,2
Fikrim yok	% 41,7

Maddelerden hangisinin kişide kullanımın tespiti zordur sorusuna öğrencilerin % 63,3'ü fikrim yok, % 8,4'ü hiçbiri, % 18,9'u esrar, % 4,7'si kokain, % 3,3'ü ecstasy yanıtını vermiştir (Tablo 22).

Tablo 22. Öğrencilerin madde kullanımında tespitin zor olduğunu düşündükleri maddelerin dağılımı

Esrar	% 18,9
Kokain	% 4,7
Ecstasy	% 3,3
LSD	% 2,2
Eroin	% 1,1
Bonzai	% 1,1
Hepsi	% 3,3
Hiçbiri	% 8,4
Fikrim yok	% 63,3

Madde kullanan kişinin alacağı ceza sizce nedir sorusuna öğrencilerin % 41,3'ü denetimli serbestlik, % 14,1'i hapis cezası yanıtını vermiştir.

Tablo 23. Öğrencilerin madde kullanımına verilen ceza ile ilgili bilgilerini dağılımı

Denetimli serbestlik	% 41,3
Hapis cezası	% 14,1
Hiçbir ceza verilmez	% 12,0
Para cezası	% 10,5
Fikrim yok	% 29,0

Madde kullanımı kişinin sabıka kaydına işlenir mi sorusuna öğrencilerin % 44,5'i evet, % 17,3'ü hayır, % 38,2'si ise fikrim yok yanıtını vermiştir

Madde etkisi altında araç kullanmanın yaptırımını nedir sorusuna öğrencilerin % 67,2'si ehliyetin alıkonulması, % 39,4'ü para cezası, % 34,7'si hapis cezası, % 17,5'i ise fikrim yok yanıtını verdiği görülmüştür.

Kolluk kuvvetlerinin genel asayiş uygulamasında şüphelendiği kişileri madde kullanım testine gönderebilir mi sorusuna öğrencilerin % 68,9'u evet, % 6,6'sı hayır, % 24,5'i ise fikrim yok yanıtını vermiştir.

4.1.4. Üniversite Öğrencilerinin Madde Kullanımında Yakalanma Risk Algısının Caydırıcı Etkisine Yönelik Bulguları

Yakalanma riskinin en az olduğunu düşündüğünüz madde hangisidir sorusuna öğrencilerin % 27,5'i esrar yanıtını verirken % 44,9'u fikrim yok yanıtını vermiştir.

Tablo 24. Öğrencilerin yakalanma riskinin en az olduğunu düşündükleri maddelerin dağılımı

Esrar	% 27,5
Bonzai	% 6,9
Ecstasy	% 5,8
LSD	% 4,7
Kokain	% 4,0
Eroin	% 1,1
Hiçbiri	% 10,9
Hepsi	% 5,1
Fikrim yok	% 44,9

Seçtiğiniz maddenin yakalanma riskinin neden düşük olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna öğrencilerin % 54,6'sı kullanımının tespit edilmesinin zor olduğunu düşünüyorum yanıtını vermiştir (Tablo 25).

Tablo 25. Öğrencilerin seçtikleri maddelerin yakalanma riskinin neden düşük olduğunu düşündükleri dağılımı

Kullanımının tespit edilmesinin zor olduğunu düşünüyorum	% 54,6
Madde ucuz ve kolay temin ediliyor	% 41,1
Cezasının düşük olduğunu düşünüyorum	% 14,2
Cezası yok	% 13,5
Kanda tespit edilemiyor	% 2,8
Saçta tespit edilemiyor	% 2,8
İdrarda tespit edilemiyor	% 1,4
Tükürükte tespit edilemiyor	% 0,7

Yakalanmayacağınıza bilerseniz herhangi bir madde kullanır mıydınız sorusuna öğrencilerin % 78,2'si kullanmam, yakalanmayacağınıza bilerseniz madde kullanma nedeniniz ne olurdu sorusuna ise % 63,2'si kullanmam yanıtını vermiş, % 24,2'si merak için kullanabileceğini belirtmiştir (Tablo 26 ve 27).

Tablo 26. Öğrencilerin yakalanmayacaklarını bilmeleri halinde madde kullanma eğilimi

Kullanmam	% 78,2
LSD	% 10,7
Esrar	% 10,3
Kokain	% 8,1
Eroin	% 6,3
Ecstasy	% 5,9
Bonzai	% 1,1

Tablo 27. Öğrencilerin yakalanmayacaklarını bilmeleri halinde madde kullanma nedenlerinin dağılımı

Hiçbir zaman kullanmam	% 63,2
Merak için	% 24,2
Bir nedeni yok	% 11,2
Sorunlarımı unutmak için	% 4,1
Psikolojik problemler	% 4,1
Aile içi problemler	% 3,3
Sosyal yaşantıda yer edinmek için	% 1,1
Diğer	% 0,7

Madde kullanımından dolayı kişinin yakalanması halinde yaşamı nasıl etkilenir sorusuna öğrencilerin % 78,3'ü psikolojik problemler yaşayabilir, % 76,1'i ailesiyle ilişkisi bozulur yanıtını vermiş, sadece % 4,8'i herhangi bir etkilenme olmaz demiştir.

Tablo 28. Öğrencilerin madde kullanımından yakalanma halinde kişinin yaşamının nasıl etkileneceğine dair düşünceleri

Psikolojik problemler yaşayabilir	% 78,3
Ailesiyle ilişkisi bozulur	% 76,1
Çalışma hayatında ciddi zorluklarla karşılaşır	% 69,5
Eğitim hayatı ile ilgili sorunlar yaşar	% 66,5
Arkadaşlarıyla ilişkisi bozulur	% 61,0
Hapse girer	% 20,6
Herhangi bir etkilenme olmaz	% 4,8

Öğrencilerin % 41,4'ü okul idaresinin madde kullanan öğrencileri farketme olasılığını düşük olduğu fikrini beyan etmiştir. Öğrencilerin % 70,6'sının okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde disiplin cezası verme olasılığının yüksek olduğunu, % 51,5'i de vereceği cezanın okuldan uzaklaştırmak veya atmak olacağını düşünmektedir. Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde cezayı 1 aydan kısa bir sürede verir mi sorusuna öğrencilerin % 59,7'si emin değilim yanıtını vermiştir.

Tablo 29. Öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili okul idaresine yönelik düşünceleri

	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum
Madde kullanan öğrencileri okul idaresinin farketme olasılığı düşüktür	% 41,4	% 27,2	% 31,4
Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde disiplin cezası verme olasılığı yüksektir	% 70,6	% 21,8	% 7,6
Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde vereceği ceza okuldan uzaklaştırmak veya atmak olur	% 51,5	% 37,9	% 10,6
Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde vereceği ceza uyarı ya da kınama olur	% 30,2	% 43,1	% 26,7
Okul idaresi bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde hiçbir ceza vermez	% 10,3	% 29,1	% 60,5
Okul idaresi bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde cezayı 1 aydan kısa bir sürede verir	% 27,8	% 59,7	% 12,5

Madde kullanan öğrencilerin % 56,0'sı okul idaresinin farketme olasılığını düşük olarak bulurken, madde kullanmayan öğrencilerde bu oran % 37,9'dur. Madde kullanan öğrencilerin % 66,0'sı okul idaresinin haberdar olması halinde disiplin cezası verme olasılığını yüksek bulurken, madde kullanmayan öğrencilerde bu oran % 71,7'dir. Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde hiçbir ceza vermeyeceğini düşünenlerin oranı madde kullananlarda % 9,8, kullanmayanlarda % 10,5'tir (Tablo 30).

Tablo 30. Madde kullanan ve kullanmayan öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili okul idaresine yönelik ifadeler katılma oranları

	Kullanan	Kullanmayan
Madde kullanan öğrencileri okul idaresinin farketme olasılığı düşüktür	% 56,0	% 37,9
Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde disiplin cezası verme olasılığı yüksektir	% 66,0	% 71,7
Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde vereceği ceza okuldan uzaklaştırmak veya atmak olur	% 49,0	% 52,1
Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde vereceği ceza uyarı ya da kınama olur	% 27,5	% 30,8
Okul idaresi bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde hiçbir ceza vermez	% 9,8	% 10,5
Okul idaresi bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde cezayı 1 aydan kısa bir sürede verir	% 31,4	% 26,9

Öğrencilerin % 71,6'sının madde kullanımının yasal olarak suç olduğunu bildiği, % 44,2'sinin madde kullanımına verilen cezaların caydırıcı olmadığını düşündüğü görülmektedir. % 56,3'ü madde kullanımından dolayı bir kişinin adalet önüne çıkarılmasının kısa sürüp sürmediği konusunda emin olmadığını, % 55,0'i de cezalandırılmasının uzun sürüp sürmediği konusunda emin olmadığını belirtmiştir (Tablo 31).

Tablo 31. Öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili yasal süreçlere ilişkin düşünceleri

	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum
Madde kullanımı yasal olarak suçtur	% 71,6	% 16,7	% 11,7
Madde kullanımından dolayı bir kişinin yakalanma olasılığı düşüktür	% 30,0	% 35,4	% 34,6
Madde kullanımından dolayı bir kişinin adalet önüne çıkarılması kısa sürer	% 20,5	% 56,3	% 23,2
Madde kullanımdan dolayı bir kişinin cezalandırılması uzun sürer	% 24,8	% 55,0	% 20,2
Madde kullanımına verilen cezalar caydırıcıdır	% 17,0	% 38,9	% 44,2
Kolluk kuvvetlerinin (polis, jandarma) genel asayiş uygulamasında şüphelendiği kişileri madde kullanım testine göndermesi caydırıcı etki oluşturur	% 56,2	% 26,8	% 17,0
Yasal düzenleme yapılarak iş yeri ve okullarda rastgele madde testleri uygulanması caydırıcı etki oluşturur	% 62,1	% 22,7	% 15,2

Madde kullanan öğrencilerin % 70,6'sı, madde kullanmayan öğrencilerin % 71,8'i madde kullanımının yasal olarak suç olduğunu belirtmektedir. Madde kullanan öğrencilerin % 54,9'u, kullanmayan öğrencilerin ise % 24,1'i madde kullanımından dolayı bir kişinin yakalanma olasılığını düşük bulmaktadır. Madde kullanımına verilen cezaların caydırıcı olduğunu düşünenlerin oranı madde kullanan öğrencilerde % 21,6, madde kullanmayan öğrencilerde ise % 15,9'dur (Tablo 32).

Tablo 32. Madde kullanan ve kullanmayan öğrencilerin madde kullanımıyla ilgili yasal süreçlere ilişkin ifadelere katılma oranları

	Kullanan	Kullanmayan
Madde kullanımı yasal olarak suçtur	% 70,6	% 71,8
Madde kullanımından dolayı bir kişinin yakalanma olasılığı düşüktür	% 54,9	% 24,1
Madde kullanımından dolayı bir kişinin adalet önüne çıkarılması kısa sürer	% 25,5	% 19,3
Madde kullanımından dolayı bir kişinin cezalandırılması uzun sürer	% 29,4	% 23,7
Madde kullanımına verilen cezalar caydırıcıdır	% 21,6	% 15,9
Kolluk kuvvetlerinin (polis, jandarma) genel asayiş uygulamasında şüphelendiği kişileri madde kullanım testine göndermesi caydırıcı etki oluşturur	% 52,9	% 57,0
Yasal düzenleme yapılarak iş yeri ve okullarda rastgele madde testleri uygulanması caydırıcı etki oluşturur	% 58,8	% 62,9

Öğrencilerin % 49,1'inin toplumda tanınan kişilerin madde kullanımı nedeniyle yakalanması, cezalandırılmasının caydırıcı bir etki oluşturduğunu, % 44,3'ünün de madde kullanımına ilişkin haberlerin medyada yer almasının caydırıcı bir etki oluşturduğunu düşündükleri görülmüştür (Tablo 33).

Tablo 33. Öğrencilerin madde kullanımında medyaya ilişkin düşünceleri

	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum
Toplumda tanınan kişilerin madde kullanımı nedeniyle yakalanması, cezalandırılması madde kullanımı için caydırıcı bir etki oluşturur	% 49,1	% 23,0	% 27,9
Madde kullanımına ilişkin haberlerin medyada yer alması caydırıcı bir etki oluşturur	% 44,3	% 23,5	% 32,2

Madde kullanan öğrencilerin % 29,4'ü, madde kullanmayan öğrencilerin % 53,7'si toplumda tanınan kişilerin madde kullanımı nedeniyle yakalanmasının, cezalandırılmasının madde kullanımı için caydırıcı bir etki oluşturduğunu düşünmektedir. Madde kullanan öğrencilerin % 35,3'ü, madde kullanmayan öğrencilerin % 46,5'i madde kullanımına ilişkin haberlerin medyada yer almasının caydırıcı bir etki oluşturduğunu düşünmektedir.

Tablo 34. Madde kullanan ve kullanmayan öğrencilerin medyaya ilişkin ifadelere katılma oranları

	Kullanan	Kullanmayan
Toplumda tanınan kişilerin madde kullanımı nedeniyle yakalanması, cezalandırılması madde kullanımı için caydırıcı bir etki oluşturur	% 29,4	% 53,7
Madde kullanımına ilişkin haberlerin medyada yer alması caydırıcı bir etki oluşturur	% 35,3	% 46,5

4.1.5. Meslek Çalışanlarının Demografik Bilgileri

Bu anket çalışmasına psikolog, psikiyatrist, avukat, hakim, savcı, polis ve adli tıp uzmanlarından oluşan toplam 240 kişi katılmıştır.

Araştırmaya katılanların % 63,3'ü erkek, % 36,7'si kadındır. Katılımcılardan kadınların yaş ortalaması 32 ± 8 , erkeklerin yaş ortalaması ise 39 ± 11 'dir. % 56,9'u evli, % 43,1'ise bekaardır. Meslekte geçirdikleri sürelele bakıldığında kadınlarda 8 ± 7 yıl, erkeklerde ise 14 ± 10 yıldır.

4.1.6. Meslek Çalışanlarının Madde Kullanımına Yönelik Bilgi Düzeyleri ve Bakış Açıları

Meslek çalışanlarına mesleki yaşantılarındaki gözlemlerine dayanarak insanların madde kullanımında en etkili nedenler nedir sorusuna % 71,3'ünün merak, % 57,1'inin ise psikolojik problemler yanıtını verdiği görülmüştür (Tablo 35).

Tablo 35. Meslek çalışanlarının madde kullanımında en çok etkili olduğunu düşündükleri nedenlerin dağılımı

Merak	% 71,3
Psikolojik problemler	% 57,1
Aile içi problemler	% 45,0
Sorunlarını unutmak	% 44,6
Sosyal yaşantıda yer edinmek	% 44,6
Zevk	% 26,3
Diğer	% 0,8

Kişinin madde kullanıp kullanmadığı hangi yöntemlerle tespit edilir sorusuna meslek çalışanlarının % 48,8'i hepsi yanıtını vermiştir.

Tablo 36. Meslek çalışanlarının madde kullanım tespit yöntemleriyle ilgili bilgilerinin dağılımı

Kan testi	% 41,7
İdrar testi	% 36,3
Saç testi	% 27,1
Tükürük testi	% 7,1
Hepsi	% 48,8
Fikrim yok	% 2,9

Son madde kullanımından sonra aradan 3 – 6 ay kadar uzun bir süre geçmiş olsa bile hangi yöntemle tespit edilir sorusuna meslek çalışanlarının % 62,9'u saç testi yanıtını vermiştir.

Tablo 37. Meslek çalışanlarının son madde kullanımından sonra aradan 3 – 6 ay bir süre geçmesi halinde hangi tespit yönteminin kullanılabileceğine dair bilgilerinin dağılımı

Saç testi	% 62,9
Kan testi	% 16,7
İdrar testi	% 9,6
Tükürük testi	% 1,7
Hepsi	% 2,5
Hiçbiri	% 1,7
Fikrim yok	% 18,3

Maddelerden hangisinin kullanımının kişide tespiti zordur sorusuna meslek çalışanlarının % 30,0'u esrar, % 21,3'ü bonzai yanıtını vermiştir.

Tablo 38. Meslek çalışanlarının tespitinin zor olduğunu düşündükleri maddelerin dağılımı

Esrar	% 30,0
Bonzai	% 21,3
Ecstasy	% 9,6
LSD	% 7,5
Kokain	% 7,1
Eroin	% 1,3
Hepsi	% 1,7
Hiçbiri	% 21,3
Fikrim yok	% 19,2

Meslek çalışanlarından % 92,9'u insanların madde bulmalarının kolay olduğunu, % 84,9'u da toplumumuzda her geçen yıl madde kullanım oranlarının arttığını düşündüğünü ifade etmiştir.

Tablo 39. Meslek çalışanlarının madde kullanımıyla ilgili bakış açıları

	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum
İnsanların madde bulmaları kolaydır	% 92,9	% 5,9	% 1,3
Toplumumuzda madde kullanım oranları her geçen yıl artmaktadır	% 84,9	% 6,7	% 8,4

Hangi maddenin serbest kalması gerektiğini düşünürsünüz sorusuna meslek çalışanlarının % 76,3'ü hiçbirini vermiştir.

Tablo 40. Meslek çalışanlarının serbest kalması gerektiği düşündükleri maddelerin dağılımı

Hiçbiri	% 76,3
Esrar	% 21,3
Kokain	% 0,8
Ecstasy	% 0,8
LSD	% 0,4
Hepsi	% 0,4
Fikrim yok	% 2,1

4.1.7. Meslek Çalışanlarının Madde Kullanımında Yakalanma Risk Algısının Caydırıcı Etkisine Yönelik Bulguları

Yakalanma riskinin en az olduğunu düşündüğünüz madde hangisidir sorusuna meslek çalışanlarının % 43,3'ü esrar yanıtını verirken % 15,8'i bonzai yanıtını vermiştir. % 13,8'inin ise fikrinin olmadığı görülmüştür (Tablo 41).

Tablo 41. Meslek çalışanlarının yakalanma riskinin en az olduğunu düşündükleri maddelerin dağılımı

Esrar	% 43,3
Bonzai	% 15,8
Ecstasy	% 8,3
LSD	% 7,5
Kokain	% 7,1
Eroin	% 2,5
Hepsi	% 5,0
Hiçbiri	% 6,3
Fikrim yok	% 13,8

Seçtiğiniz maddenin yakalanma riskinin neden düşük olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna meslek çalışanlarının % 57,1'i madde ucuz ve kolay temin ediliyor, % 51,5'i kullanımının tespit edilmesinin zor olduğunu düşünüyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 42. Meslek çalışanlarının seçtikleri maddelerin yakalanma riskinin neden düşük olduğunu düşündükleri dağılımı

Madde ucuz ve kolay temin ediliyor	% 57,1
Kullanımının tespit edilmesinin zor olduğunu düşünüyorum	% 51,5
Cezasının düşük olduğunu düşünüyorum	% 23,2
İdrarda tespit edilemiyor	% 5,6
Cezası yok	% 4,0
Kanda tespit edilemiyor	% 2,5
Saçta tespit edilemiyor	% 1,5
Tükürükte tespit edilemiyor	% 1,5

Meslek çalışanlarının % 47,9'u madde kullanımından dolayı bir kişinin yakalanma olasılığının düşük olduğunu % 43,3'ü adalet önüne çıkarılmasının kısa sürmediğini, % 41,9'u da cezalandırılmasının uzun sürdüğünü düşündüklerini ifade etmiştir. Meslek çalışanlarının % 70,0'inin madde kullanımına verilen cezaları caydırıcı bulmadığı, % 44,4'ünün denetimli serbestlik uygulamasını yararlı bulduğu görülmüştür. % 50,4'ü kolluk kuvvetlerinin (polis, jandarma) genel asayiş uygulamasında şüphelendiği kişileri madde kullanım testine göndermesi caydırıcı etki oluşturduğunu, % 53,4'ü yasal düzenleme yapılarak iş yeri ve okullarda rastgele madde testleri uygulanması caydırıcı etki oluşturduğunu belirtmiştir (Tablo 43).

Tablo 43. Meslek çalışanlarının madde kullanımıyla ilgili yasal süreçlere ilişkin düşünceleri

	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum
Madde kullanımından dolayı bir kişinin yakalanma olasılığı düşüktür	% 47,9	% 18,5	% 33,6
Madde kullanımından dolayı bir kişinin adalet önüne çıkarılması kısa sürer	% 36,9	% 19,7	% 43,3
Madde kullanımdan dolayı bir kişinin cezalandırılması uzun sürer	% 41,9	% 20,3	% 37,7
Madde kullanımına verilen cezalar caydırıcıdır	% 9,7	% 20,3	% 70,0
Denetimli serbestlik uygulaması yararlıdır	% 44,4	% 31,0	% 24,7
Kolluk kuvvetlerinin (polis, jandarma) genel asayiş uygulamasında şüphelendiği kişileri madde kullanım testine göndermesi caydırıcı etki oluşturur	% 50,4	% 18,8	% 30,8
Yasal düzenleme yapılarak iş yeri ve okullarda rastgele madde testleri uygulanması caydırıcı etki oluşturur	% 53,4	% 16,8	% 29,8

Meslek çalışanlarının %46,4'ünün toplumda tanınan kişilerin madde kullanımı nedeniyle yakalanması, cezalandırılmasının caydırıcı bir etki oluşturduğunu, % 38,2'sinin de madde kullanımına ilişkin haberlerin medyada yer almasının caydırıcı bir etki oluşturduğunu düşündükleri görülmüştür (Tablo 44).

Tablo 44. Meslek çalışanlarının madde kullanımında medyaya ilişkin düşünceleri

	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum
Toplumda tanınan kişilerin madde kullanımı nedeniyle yakalanması, cezalandırılması madde kullanımı için caydırıcı bir etki oluşturur	% 46,4	% 18,4	% 35,1
Madde kullanımına ilişkin haberlerin medyada yer alması caydırıcı bir etki oluşturur	% 38,2	% 25,2	% 36,6

4.2. Odak Grup Sonuçları

1. Soru: İnsanlar neden madde kullanır?

Katılımcılara insanların neden madde kullandığı sorulduğunda Anlamsal İçerik Analizine göre katılımcıların madde kullanım nedenlerini 7 farklı kategoride tanımladıkları gözlenmiştir. Verilen cevaplara göre en yüksek olarak % 28,8 ile sosyal çevre etkisi fikri üzerinde toplandığı görülmektedir.

Tablo 45. 1. Sorunun Anlamsal İçerik Analizi Sonuçları

Kategoriler	Frekans	Yüzde
Psikolojik nedenler	9	% 17,3
Aileden kaynaklı sorunlar	7	% 13,5
Kişilik özellikleri	8	% 15,4
Sosyal çevre	15	% 28,8
Problem çözme aracı	7	% 13,4
Genetik	3	% 5,8
Merak	3	% 5,8
Toplam	52	% 100

2. Soru: İnsanların madde kullanmama nedenleri nelerdir?

Katılımcılara insanların neden madde kullanmadıkları sorulduğunda % 53,4'ünün madde kullanımının sağlığa zararlı etkilerinin insanlar üzerinde daha etkili olduğunu düşündükleri, % 13,3'ünün yakalanma, ceza alma riskinden dolayı insanlar madde kullanmaz yanıtını verdikleri görülmüştür.

Tablo 46. 2. Sorunun Anlamsal İçerik Analizi Sonuçları

Kategori	Frekans	Yüzde
Sağlığa zararlı etkilerinden dolayı	8	% 53,4
Kişilik özellikleri	5	% 33,3
Yakalanma, ceza alma riskinden dolayı	2	% 13,3
Toplam	15	% 100

3. Soru: Madde kullanımında medyanın ve medyatik kişilerin caydırıcı etkisi var mı?

Katılımcılara madde kullanımında medyanın ve medyatik kişilerin madde kullanımı üzerinde caydırıcı bir etkisi olup olmadığı sorulduğunda % 66,7'sinin özendirici, % 33,3'ünün caydırıcı etkisi vardır yanıtını verdiği görülmüştür.

Tablo 47. 3. Sorunun Anlamsal İçerik Analiz Sonuçları

Kategori	Frekans	Yüzde
Özendirici	8	% 66,7
Caydırıcı	4	% 33,3
Toplam	12	% 100

4. Soru: Madde kullanımında cezalandırılmanın caydırıcı etkisi var mı?

Katılımcılara madde kullanımından dolayı ceza verilmesinin caydırıcı bir etkisinin olup olmadığı sorulduğunda % 56,25'inin caydırıcı değil, % 43,75'inin ise caydırıcı yanıtını verdiği görülmüştür.

Tablo 48. 4. Sorunun Anlamsal İçerik Analiz Sonuçları

Kategori	Frekans	Yüzde
Caydırıcı değil	9	% 56,25
Caydırıcı	7	% 43,75
Toplam	16	% 100

5. Soru: Madde kullanımından dolayı nasıl bir yaptırım uygulanması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Katılımcılara madde kullanımından dolayı nasıl bir yaptırım uygulanması gerektiğini düşündükleri sorulduğunda 5 farklı kategoride yanıt verdikleri görülmüştür. Cevapların anlamsal içerik analizine göre dağılımına bakıldığında % 38,7'sinin tedavi ve rehabilitasyon fikri üzerinde toplandığı görülmüştür.

Tablo 49. 5. Sorunun Anlamsal İçerik Analiz Sonuçları

Kategori	Frekans	Yüzde
Hapis cezası olmalı	4	% 12,9
Denetimli serbestlik	4	% 12,9
Tedavi ve rehabilitasyon	12	% 38,7
Bazı maddelerin kullanımı serbest olmalı	8	% 25,8
Kamu hizmeti zorunluluğu olmalı	3	% 9,7
Toplam	31	% 100

6. Soru: Madde kullanımında mücadelede neler yapılabilir?

Katılımcılara madde kullanımında mücadelede neler yapılabilir diye sorulduğunda % 33,3'ünün okullarda eğitim fikrinde olduğu görülmüştür.

Tablo 50. 6. Sorunun Anlamsal İçerik Analiz Sonuçları

Kategori	Frekans	Yüzde
Ailelerin eğitimi	4	% 26,7
Okullarda eğitim	5	% 33,3
Psiko-eğitimler	3	% 20
Üretimin, satışın önüne geçilmesi	3	% 20
Toplam	15	% 100

5. TARTIŞMA

Yapılan araştırmalara göre madde kullanımına yol açan en önemli etkenlerden birisi meraktır (68). Bizim alışmamızda da öğrencilerin % 86,8'inin merak nedeniyle maddeyi kullandığı görülmüştür. Ayrıca meslek çalışanlarının, mesleki gözlemlerine dayanarak madde kullanımında etkili olduğunu düşündükleri nedenlerin başında % 71,3'lk bir oranla merak gelmektedir.

Albayrak ve Balcı'nın (2013), Türkan'ın (2011) ve Erdem ve ark.nın (2006) yaptıkları araştırmalarda "madde kullanma riskini arttıran faktörlerin ilk sırasında arkadaş çevresinde madde kullanımı gelmektedir" denilmektedir. Bizim araştırmamızda da öğrencilere uyυřturucu maddeyi nereden elde ettikleri sorulduğunda % 75,9'unun arkadaşı aracılığıyla maddeyi elde ettiği görülmektedir. Buna göre arkadaş etkisinin de uyυřturucu kullanımında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca ğrencilerin % 45,8'i arkadaşlarından madde kullanan olduğunu belirtmektedir. Odak grup çalışmasının anlamsal içerik analizi sonuçlarına göre de katılımcıların en yüksek oran olarak (% 28,8) sosyal evre etkisi fikrinde toplandıkları görülmüştür.

Kelly ve ark.nın (2014) yaptığı araştırmaya göre kullanıcıların çoğu (%59,1) metamfetamini bir ya da iki kez kullanmanın kullanıcı için risk teşkil etmediğini düşünmektedir. Bu düşünceler metamfetaminin düzenli kullanımı söz konusu olduğunda değişmektedir. Metamfetaminin haftada bir ya da iki kez kullanımının oluşturacağı riskler sorulduğunda katılımcıların yalnızca %19,8'i hiçbir risk olmadığını belirtmiş, çoğunluğu ise (%56,7) düzenli kullanımda en azından orta derecede risk taşıdığını beyan etmiştir. Bizim alışmamızda da benzer şekilde öğrencilerden insanların bir ya da iki kez madde denemekle kendilerini fiziksel ya da diğer yönlerden

riske atmayacaklarını düşünenlerin oranı % 26,1 iken, düzenli kullanım söz konusu olduğunda bu oran % 90,2'ye çıkmaktadır.

Gerek öğrenci gerekse meslek çalışanları olsun her iki grup da toplumumuzda madde kullanım oranlarının her geçen yıl arttığını ve insanların madde bulmalarının kolay olduğunu düşünmektedirler.

Cezaların caydırıcı olabilmeleri için Beccaria'nın (2003) ortaya koyduğu üç temel prensip olan (1) kesinlik (certainty), (2) hızlilik (celerity/swiftness) ve (3) şiddetlilik (severity) bağlamında sorulan sorulara bakıldığında ise şu şekilde sonuçlar elde edilmiştir:

1. Kesinlik prensibi bağlamında hem öğrenciler hem de meslek çalışanları madde kullanımından dolayı kişinin yakalanma olasılığının düşük olduğunu ve madde kullanımına verilen cezaların caydırıcı olmadığını düşünmektedir.
2. Hızlilik prensibi bağlamında meslek çalışanları bir kişinin madde kullanımından dolayı adalet önüne çıkarılma süresi ile cezalandırılma süresi konusunda ikiye ayrılmıştır. Öğrencilerin ise bu konuda tam net fikirlerinin olmadığı görülmektedir.
3. Şiddetlilik prensibi bağlamında hem öğrenciler hem de meslek çalışanları madde kullanımına verilen cezaların caydırıcı olmadığını ifade etmişlerdir.

Buna göre çalışmamızda katılımcıların madde kullanımına verilen cezalar konusunda kesinlik ve şiddetlilik prensibine olan inançlarının düşük olduğu görülmüştür.

Öğrencilere aynı prensipler açısından okul idaresi ile ilgili sorulan soruların sonuçlarına bakıldığında ise;

1. Kesinlik prensibi bağlamında öğrenciler okul idaresinin madde kullanan öğrenciyi farketme olasılığının düşük olduğunu düşünmekte fakat farketmediği anda ceza verme olasılığının yüksek olduğunu düşünmektedir.
2. Hızlılık prensibi bağlamında öğrencilerin okul idaresinin ceza verme süresiyle ilgili fikirlerini olmadığı görülmektedir.
3. Şiddetlilik prensibi bağlamında öğrenciler sırasıyla disiplin cezası, okuldan uzaklaştırmak veya atmak, uyarı ya da kınama cezası alabileceklerini düşünmektedirler.

Her iki sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde ilk prensip olan kesinlik ilkesinin caydırıcı etkisinin olmadığı görülmektedir. Katılımcılar, madde kullanımından dolayı farkedilme ve yakalanma olasılığını düşük olarak görmektedirler.

Özcan, Dolu ve Gül'ün (2011) lise öğrencileri ile yaptığı araştırmada öğrencilerin % 37,1'i okul idaresi tarafından uyuşturucu kullanımının farkedilmesi ve şikayet edilmesi ihtimalini yüksek bir olasılık olarak değerlendirmiştir. Bizim çalışmamızda ise bu oran % 31,4'tür. Okul idaresinin vereceği cezayı da öğrencilerin % 21,4'ü çok ağır bir ceza, % 46,1'i ise ağır bir ceza olarak öngörmektedir. Bizim çalışmamızda da öğrencilerin % 70,6'sı disiplin cezası, % 51,5'i de okuldan uzaklaştırılma veya atılma alabileceğini düşünmektedir. Yani diğer çalışmayla benzer şekilde okul idaresi tarafından farkedilme halinde yüksek bir ceza alabileceklerine dair bir inançları vardır. Uyuşturucu kullanımı yüzünden hapis cezası alma ihtimalleri sorulduğunda ankete katılanların bu soruya vermiş oldukları ortalama değer 4,8/10'dir. Bizim araştırmamızda madde kullanan kişinin alacağı ceza sizce nedir sorusuna

öğrencilerin % 41,3'ü denetimli serbestlik, % 14,1'i hapis cezası yanıtını vermiştir. Diğer çalışma lise öğrencileriyle yapılmış olduğu için onlara göre daha az oranda hapis cezası alabilecekleri görülmekle birlikte aslında gerek Özcan, Dolu ve Gül'ün (2011) araştırmasına benzer şekilde bizim araştırmamızda da öğrencilerin hapis cezası ile ilgili bilgilerinin olmadığı görülmektedir.

“Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde vereceği ceza okuldan uzaklaştırmak veya atmak olur” diyen öğrencilerin oranının % 51,5 olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği ile ilgili fazla bilgi sahibi olmadıklarını söylemek mümkündür.

Öğrencilere anket çalışmasında madde kullanmama nedenleri sorulduğunda % 64'ünün sağlığına zararlı olacağını düşündüğüm için yanıtı verdiği görülmüştür. Yakalanma risk algısına bağlı olarak ceza almaktan ve yakalanmaktan korktuğum için yanıtını verenlerin oranının ise toplamda % 9 olduğu görülmüştür. Odak grup çalışmasında da insanların madde kullanmama nedenleri olarak % 53,4'ünün sağlığa zararlı etkileri olmasından, % 13,3'ünün yakalanma, ceza alma riskinden dolayı yanıtını verdiği görülmüştür. Ancak odak grup çalışmasında madde kullanımından dolayı ceza verilmesinin caydırıcı bir etkisinin olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların % 43,75'inin caydırıcı olur yanıtını verdiği dikkati çekmiştir.

Kişinin madde kullanıp kullanmadığı hangi yöntemlerle tespit edilir sorusuna öğrencilerin % 9'unun, son madde kullanımından sonra aradan 3 – 6 ay kadar uzun bir süre geçmiş olsa bile hangi yöntemle tespit edilebilir sorusuna ise % 19,9'unun saç testi yanıtını verdiği görülmüştür. Bağımlılık yapan maddelerin analizinde saç örnekleri ile çalışmanın en önemli avantajının, kan ve idrar örnekleri ile tespit edilemeyen daha uzak

geçmişe ait kronik madde kullanımı ile ilgili bilgi edinilebilmesi olduğu göz önüne alındığında öğrencilerin bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını söylemek mümkündür.

Bu bağlamda öğrencilerin hem anket hem de odak grup çalışmasında hem madde kullanımına verilen cezalar hem de madde kullanım tespit yöntemleri ile ilgili net bir bilgi sahibi olmadıkları ve cezai yaptırımlar konusunda özellikle kesinlik ve şiddetlilik prensiplerine olan inançlarının düşük olması göz önüne alındığında yakalanma risk algılarının etkilenmiş olabileceğini söylemekle birlikte yakalanma ve ceza alma riskinin madde kullanımında caydırıcı etkisinin olduğunu ifade etmek mümkündür.

6. SONUÇ

Suçla mücadelede en önemli unsurlardan biri ceza politikalarıdır. Günümüzde suç ve suçlulukla etkin bir şekilde mücadele edebilmek için cezaların caydırıcı ve ıslah edici olması büyük önem taşır. Yakalanma ve cezalandırılma risk algısı, suç işleme eğilimi içinde olan bireylerde caydırıcı bir etki taşımaktadır. Ancak bunun caydırıcılığının daha etkin olabilmesi için bireylerin cezai yaptırımlar konusunda caydırıcılık prensipleri olan kesinlik, hızlilik ve şiddetlilik prensiplerinin etkin olduğuna dair inançlarının yüksek olması gerekmektedir. Yani bireyler yakalanacağı ve ceza alacağı konusunda yüksek bir inanca sahip olurlarsa suç işlemekten cayacaklardır. Ancak suçla mücadelede sadece cezaların arttırılması tek başına bir çözüm olarak görülmemelidir. Son yıllarda madde kullanım yaygınlığının arttığı göz önüne alındığında bu sorunu sadece birey bazlı değil toplum bazlı olarak düşünmek gerekmektedir. Bu doğrultuda;

- Çocukların küçük yaştan itibaren sorun çözme, “hayır” diyebilme becerilerinin geliştirilmesi,
- Madde kullanımı konusunda özellikle ailelerin ve gençlerin eğitilmesi, bilgilendirilmesi,
- Madde kullanımıyla ilişkili cezai yaptırımlar konusunda bireylerde farkındalık kazandırılması,
- Madde kullanan kişilerin damgalanmadan rehabilitasyon ve tedavilerine ağırlık verilmesi,

- Denetimli serbestlik mekanizmasının işlevselliğinin artırılması,
- Uyuşturucu ticaretinde devlet politikalarının daha aktif çalışması,
- Ceza adalet sistemi içerisinde soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin daha etkin ve hızlı sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddenin, sadece ülkemizin değil bütün dünyanın bir sorunu olduğu düşünülürse ülkelerin bu konuda işbirliği içinde olmaları gerekmektedir.

Ayrıca madde kötüye kullanımının/bağımlılığın yaygınlaşması göz önüne alındığında, adli bilimler alanında uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin özellikle de sentetik kannabinoidlerin tespitine yönelik çalışılması, tespitinin yapılabilmesi için gerekli olan inceleme ve ekipmanın sağlanması, tespitin yeni yöntemler eşliğinde sürdürülmesi ve ceza adalet sistemi içindeki birimlerin bilgilendirilmesi önerilmektedir.

7. KAYNAKLAR

- 1- Adıbelli, D., Saçan, S. ve Çelebi, İ. (2017). Gençler Arasında Sentetik Kannabinoid Kullanımı ve İlişkili Faktörler. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4, 7 – 39.
- 2- Albayrak, S. ve Balcı, S. (2014). Gençlerde Madde Bağımlılığı ve Önlenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 11(2): 30 – 37.
- 3- Alıcı, T. ve Uzbay İ.T. (2006). Kannabinoidler: Ödüllendirici ve Bağımlılık Yapıcı Etkilerinin Nörobiyolojisi ve Nöropsikofarmakolojisi Üzerine Bir Gözden Geçirme, *Bağımlılık Dergisi*; 7: 140-149.
- 4- Averna, S., Hesselbrock, V. (2001). The relationship of perceived social support to substance use in offspring of alcoholics. *Addictive Behaviors*; 26:363–374.
- 5- Avrasya Üniversitesi (2016) Madde Bağımlılığı ile Mücadele, Avrasya Üniversitesi Bağımlılıkla Mücadele Merkezi, <http://www.avrasya.edu.tr/wp-content/uploads/sites/80/2016/02/Madde-Ba%9F%C4%B1ml%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1-ile-M%C3%BCcadele.pdf> (erişim tarihi: 22.05.2017).
- 6- Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (2015), *2015 Avrupa Uyuşturucu Raporu 20 Yıllık İzleme*, Lizbon, Portekiz. http://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/1084/Highlights_EDR2_015_TR_Final.pdf (erişim tarihi: 22.05.2017).
- 7- Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (2016), *Avrupa Uyuşturucu Raporu 2016: Trendler ve Gelişmeler*, Avrupa Toplulukları Resmi Yayınlar Bürosu, Lüksemburg.

<http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/2637/TDAT16001TRN.pdf> (erişim tarihi: 22.05.2017).

- 8- Bachman J.G., Johnston L.D. and O'Malley P.M. Explaining the Recent Decline in Cocaine Use among Young Adults: Further Evidence That Perceived Risks and Disapproval Lead to Reduced Drug Use *Journal of Health and Social Behavior* Vol. 31, No. 2 (Jun., 1990), pp. 173-184
- 9- Bayraktaroğlu T, Kargı E, Yeşilli Ç., Numanoğlu G., Borazan, A. ve Üstündağ Y. (2004) Erkeklerde Kısa Süreli Marihuana (Esrar) Kullanımının Beklenmedik Etkileri: Jinekometri ve Oligospermisi, *Bağımlılık Dergisi*; 5(1): 35-39.
- 10- Beccaria, Cesare. (2003). "An Essay on Crimes and Punishments." In Francis T. Cullen and Robert Agnew (eds), *Criminological Theory: Past to Present – Essential Readings*, Second Edition, pp.20–22.
- 11- Beck O, Leine K, Palmisano G, Franck J. Amphetamines detected in exhaled breath from drug addicts: A new possible method for drugs-of-abuse testing. *J Anal Toxicol* 2010;34:233-7.
- 12- Benjamin J. Sadock, V.A.S., ed. Kaplan & Sadock's Comprehensive textbook of psychiatry. 8 ed. Vol. 1. 2005, Lippincott Williams & Wilkins: Baltimore.
- 13- Bilgin, N. (2000). İçerik Analizi. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları:109, İzmir.
- 14- Binbay, T.; Direk, N.; Aker, T.; Akvardar, Y.; Alptekin, K.; Cimilli, C.; Çam, B.; Deveci, A.; Gültekin, B. K.; Şar, V.; Taycan, O. ve Ulaş, H. (2013), "Türkiye'de Psikiyatrik Epidemoloji: Yakın Zamanlı Araştırmalarda Temel Bulgular ve Gelecek İçin Öneriler", *Türk Psikiyatri Dergisi* 24.
- 15- Burtis C.A. & Ashwood E.R. (1999). *Tietz Textbook of Clinical Chemistry*. 3rd ed: Saunders Company.

- 16-** Castaneto, M. S., Gorelick, D. A., Desrosiers, N. A., Hartman, R. L., Pirard, S., & Huestis, M. A. (2014). Synthetic cannabinoids: Epidemiology, pharmacodynamics, and clinical implications. *Drug and Alcohol Dependence*, 1(144), 12–41.
- 17-** Conklin, John E. (1989). *Criminology*, New York: Macmillian Pub.
- 18-** Çalı, H.H. (2012). “Türkiye`de Kentsel Mekânda Mağdursuz Suç Örneği Olarak Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanma”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(1), ss.37-56.
- 19-** DeKeseredy, Walter ve Martin Schwartz (1996), *Contemporary Criminology*, USA: Wadsworth Pub.
- 20-** Dinis-Oliveira RJ, Carvalho F, Duarte J.A, Remião F, Marques A, Santos A, Magalhães T. Collection of biological samples in forensic toxicology. *Toxicol Mech Methods* 2010; 20: 363–414.
- 21-** Dolu, O. (2015). *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*. Global Politika ve Strateji Yayınları, 5. Baskı, Ankara.
- 22-** DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru ElKitabı. (2014) Amerikan Psikiyatri Birliği, Hekimler Yayın Birliği, Ankara (çev. Prof. Dr. Ertuğrul Köroğlu).
- 23-** Düzenlemeler (ABD ve Avrupa), 21.02.2015.
<http://aa.com.tr/tr/turkiye/duzenlemeler-abd-ve-avrupadaki-uygulamalarla-ortusuyor/73064>. (erişim tarihi: 22.05.2017).
- 24-** Einstadter, W. & Henry, S. (1995) *Criminological Theory: An Analysis of Its Underlying Assumptions*, Forth Worth, TX: Harcourt Brace College Publishers.
- 25-** Eker, F., Akkuş, D. ve Kapısız, Ö. (2013) Ergenler İçin Madde Bağımlılığından Korunma Öz-Yeterlik Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Değerlendirilmesi *J Psy Nurs.*; 4(1): 7-12 | DOI: 10.5505/phd.2013.74936

- 26- EMCDDA. Synthetic Perspectives on drugs. Cannabinoids in Europe.
http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_212361_EN_EMCCDDA_POD_2013_Synthetic%20cannabinoids.pdf. (erişim tarihi: 19.03.2016).
- 27- Erdem G, Eke CY, Ögel K, Taner S. Lise öğrencilerinde arkadaş özellikleri ve madde kullanımı. *Bagımlılık Dergisi*, 2006; 7(3):111-116.
- 28- Foucault, Michel (2003), İktidarın Gözü, İstanbul: Ayrıntı yayınları
- 29- Giddens, Anthony (2000), *Sosyoloji*, Ankara: Ayraç yay.
- 30- Gurdal, F., Asirdizer, M., Aker, R. G., Gocer, Y., Kucukibrahimoglu, E. E., & Ince, C. H. (2013). Review of detection frequency and type of synthetic cannabinoids in herbal compounds analyzed by Istanbul Narcotic Department of the Council of Forensic Medicine, Turkey. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 20(6), 667–672.
- 31- Interdepartmental Mission for the Fight against Drugs and Drug Addiction (MILDT), www.drogues.gouv.fr.
- 32- İçli, T. G. ve Ögün A. (1999). Türkiye’de Cezaevlerindeki Rehabilitasyon Faaliyetleriyle İlgili Sosyolojik Bir Analiz, Ankara: Ankara Açık Cezaevi yay.
- 33- İran’ın uyuşturucu sorunu. (18.02.2012) <http://www.dw.com/tr/iran%C4%B1n-uyu%C5%9Fturucu-sorunu/a-15672904>
- 34- Jeffery, C. R. (1965) “Criminal Behavior and Learning Theory”, *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*, Vol. 56, No. 3. (Sep., 1965), pp. 294–300.
- 35- Jerome L, D-Lysergic Acid Diethylamide (LSD) Investigator’s Brochure, 2008;2-6.
- 36- Johnson D. Forensic evidence preservation the emergency nurses’ role. *Aust Emerg Nurs J* 1997;1: 37-40. doi:10.1016/S1328-2743(97)800326.

- 37-** Kelly, B.C. (2005). Conceptions of risk in the lives of club drug using youth. *Substance Use & Misuse*, 40: 1443 – 1459.
- 38-** Kelly, B.C., Liu, T., Zhang, G., Hao, W. & Wang, J. (2014). Factors related to psychosocial barriers to drug treatment among Chinese methamphetamine users. *Addictive Behaviors*, 39, 1265 – 1271.
- 39-** Kilmer, J.R., Hunt, S.B., Lee, C.M. & Neighbours, C. (2007). Marijuana use, Risk perception, and consequences: Is perceived risk congruent with reality? *Addictive Behaviors*, 39, 1265 – 1271.
- 40-** Koca B. ve Oğuzöncül A.F. (2015). İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara, Alkol, Madde Kullanımı, Madde Kullanımına Etki Eden Etmenler ve Aileden Aldıkları Sosyal Desteğin Etkisi. *Kocaeli Tıp Dergisi* (2015); 4(2): 4 – 13.
- 41-** Kocamanoğlu, İ.S, Sarıhasan B. (2007) Lokal Anestezikler: Yeni Bir Lokal Anestezik; Levobupivakain, *OMÜ Tıp Dergisi*, 24(1), 27-36.
- 42-** Kraus, L., Hay, G., Richardson, C., Yargic, I., Ilhan, M.N., Ay, P., Karasahin, F., Pinarci, M., Tuncoglu, T., Piontek, D. & Schulte, B. (2016) Estimating high-risk cannabis and opiate use in Ankara, Istanbul and Izmir Drug Alcohol Rev. 2016 Jun 27. doi: 10.1111/dar.12447.
- 43-** Kury H., Ferdinand T.N. & Oberfell-Fuchs J. (2003), “Does Severe Punishment Mean Less Criminality?”, *International Criminal Justice Review*, Vol 13(1): 110 – 148.
- 44-** Livingston, J. (1996). *Crime and Criminology*, USA: Prentice – Hall.
- 45-** Lynch VA. *Forensic nursing*. St. Louis: Elsevier Mosby, 2006.
- 46-** Maurer HH. *Analytical toxicology*. EXS 2010; 100: 317-37.

- 47-** Narter, M. (2002). Üniversite öğrencilerinin cumhuriyetçi kimliği tanımları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, yayınlanmış doktora tezi.
- 48-** Nationale Drugsmonitor, The Netherlands Drug Situation 2007; Report to the EMCDDA, Reitox National Focal Point, Trimbos Institut, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.
- 49-** National Institute of Public Health Stockholm, Reitox National Reports, 1996-2000; Study on the legislation and regulations on drug trafficking in the European Union Member States, European Commission, 2001; Report on Swedish Legislation, 2000.
- 50-** Ögel K. (2010) Sigara, Alkol ve Madde Kullanım bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme. Yeniden Yayınları. İstanbul.
- 51-** Ögel K. (2005) Madde kullanım bozuklukları epidemiyolojisi. Türkiye Klinikleri J İnt Med Sci; 1:61-64.
- 52-** Ögel K, Karalı A., Tamar D, ve Çakmak D. (1998). Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları El Kitabı. İstanbul, Amatem, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi.
- 53-** Özcan Y., Dolu, O. ve Gül S.K (2011). Ceza Algısının Uyuşturucu Kullanımı Üzerindeki Caydırıcı Etkisi: Bursa İli Ortaöğretim Kurumlarında Bir Alana Araştırması. Polis Bilimleri Dergisi, 13 (4): 1-26.
- 54-** Özden H, Bağımlılık Yapan Maddeler ve Etik Yaklaşım, Bağımlılık Dergisi 2010; 6-7.
- 55-** Özmen, F. & Kubanç, Y. (2013). Liselerde madde bağımlılığı–mevcut durum ve önerilere ilişkin okul müdürleri ve öğretmenlerin bakış açıları. Turkish Studies, 8(3): 357–382.

- 56-** Özmen Ö. (2009). Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul.
- 57-** Philip M, Frankowska M, Zaniowska M. et al, The Serotonergic System and Its Role in Cocaine Addiction, *Pharmacological Reports*, 2005; 57, 685-700.
- 58-** Pragst F, Balikova MA. State of the art in hair analysis for detection of drug and alcohol abuse. *Clin Chim Acta* 2006; 370:17–49.
- 59-** Sherman, L. W. (1993). “Defiance, Deterrence, and Irrelevance: A Theory of the Criminal Sanction”, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, Vol.30, No.4, pp. 445–473.
- 60-** Tamar Gürol, D. ve Ögel, K. (2014). *Bağımlılık yapan maddeler*. <http://www.ogelk.net/Dosyadepo/maddeler.pdf> adresinden edinilmiştir.
- 61-** Taner S. Prevalence of Tobacco, Alcohol and Substance Use among Undergraduate Boğaziçi University Students and Exploration of Specified Risk Factors. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 2005.
- 62-** Tosun, M. (2008) “Madde Bağımlılığına Genel Bakış”, Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyumu Dizisi, Mart 2008, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, ss.201-220.
- 63-** TUBİM (2014), Türkiye Uyuşturucu Raporu 2013 Verileri, Emniyet Genel Müdürlüğü, Bakanlık Genel Yay. No:762.
- 64-** Turhan E, İnandı T, Özer C, Akoğlu S. (2011). Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*; 9: 33-44.

- 65-** Türk Ceza Kanunu <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>
- 66-** Türk Medeni Kanunu <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>
- 67-** Türkan, H. (2011). Opiyat Resptör Polimorfizmi ile Madde Bağımlılığı İlişkisinin Araştırılması. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Toksikoloji Anabilim Dalı. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara.
- 68-** Türkiye Yeşilay Cemiyeti Dergisi (2015). Uyuşturucu Dipsiz Kuyu, 974, pp.13-21 http://www.yesilay.org.tr/yesilaydergisi/Mart_2015/index.html#20
- 69-** Van Ree JM, Gerrits M, Vanderschuren L, Opioids, Reward and Addiction: An Encounter of Biology, Psychology, and Medicine, The American Society for Pharmacology and Experimental Therapeutics, 1999; 342-381.
- 70-** White, B. Degenhardt, L., Breen, C., Bruno, R., Newman, J., & Proudfoot, P. (2006). Risk and benefit perceptions of party drug use. Addictive Behaviors, 31(1) , 137 – 142.
- 71-** Winstock AR, Barratt MJ. Synthetic cannabis: a comparison of patterns of use and effect profile with natural cannabis in a large global sample. Drug Alcohol Depend 2013; 131:106-111.
- 72-** Wolff K, Farrell M, Marsden J, Monteiro MG, Ali R, Welch S, Strang J. A review of biological indicators of illicit drug use, practical considerations and clinical usefulness. Addiction 1999;94:1279-98.
- 73-** World Health Organization – Dünya Sağlık Örgütü. Lexicon of Alcohol and Drug Terms Published by the World Health Organization. 18.05.2015 tarihinde http://www.who.int/substance_abuse/terminology/who_lexicon/en/sitesinden alınmıştır.

74- Wu LT, Schlenger WE, Galvin DM, Concurrent Use of Methamphetamine, MDMA, LSD, Ketamine, GHB, and Flunitrazepam among American Youths, Drug Alcohol Depend. 2006; 84(1): 102–113.

75- Yalçın M, Eşsizoglu A, Akkoç H, Yaşan A, Gürgen F. Dicle Üniversitesi Öğrencilerinde Madde Kullanımını Belirleyen Risk Faktörleri. Klinik Psikiyatri. 2009; 12:125-133.

76- Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği
http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/17960

FORMLAR

ÖĞRENCİ ANKETİ

Bu anket, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde sürdürülmekte olan "Madde Kullanımında Yakalanma Risk Algısının Caydırıcı Etkisinin Değerlendirilmesi" başlıklı Doktora tezi çalışması kapsamındadır. Katılım gönüllülük esasına dayanmakta olup veriler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Hiçbir şekilde kişisel kimlik bilgileri içermeyip sonuçlar anonim olarak değerlendirilecektir. Zaman ayırdığınız ve katıldığınız için teşekkür ederiz.

Lütfen uygun kutucukların karşısına X işareti koyunuz.

1. Yaşınız:	<input type="text"/>
2. Cinsiyetiniz:	Kadın <input type="checkbox"/> Erkek <input type="checkbox"/>
3. Medeni durumunuz:	Evli <input type="checkbox"/> Bekar <input type="checkbox"/>
4. Hangi bölümde okuyorsunuz?	
5. Üniversitede kaçınıcı yılınız?:	
6. Ailenizin toplam geliri nedir?	
1500 TL ve altı	<input type="checkbox"/>
1501 – 3000 TL	<input type="checkbox"/>
3001 – 5000 TL	<input type="checkbox"/>
5000 TL ve üstü	<input type="checkbox"/>
7. Kendi aylık geliriniz nedir?	
500 TL ve altı	<input type="checkbox"/>
501 – 1000 TL	<input type="checkbox"/>
1001 – 1500 TL	<input type="checkbox"/>
1501 – 2000 TL	<input type="checkbox"/>
2001 - 3000 TL	<input type="checkbox"/>
3000 TL ve üstü	<input type="checkbox"/>
8. Nerede yaşıyorsunuz?	
Ailemle	<input type="checkbox"/>
Yurtta	<input type="checkbox"/>
Arkadaşlarımla aynı evi paylaşıyorum	<input type="checkbox"/>
Tek başıma evde	<input type="checkbox"/>
Akrabalarımla aynı evi paylaşıyorum	<input type="checkbox"/>
Diğer (.....)	<input type="checkbox"/>
9. Çalışıyor musunuz? :	Evet <input type="checkbox"/> Hayır <input type="checkbox"/>
10. Sigara kullanıyor musunuz? :	Evet <input type="checkbox"/> Hayır <input type="checkbox"/>
11. İlk sigara içtiğinizde kaç yaşındaydınız?:	<input type="text"/>

12. Nargile kullanıyor musunuz? : Evet Hayır

13. İlk nargile içtiğinizde kaç yaşındaydınız?:

14. Adını duyduğunuz maddeleri aşağıdaki tabloda işaretleyiniz.

Esrar	<input type="checkbox"/>
Eroin	<input type="checkbox"/>
Kokain	<input type="checkbox"/>
LSD	<input type="checkbox"/>
Ekstazi	<input type="checkbox"/>
Bonzai	<input type="checkbox"/>

15. Aşağıdaki maddelerden herhangi birini kullandınız mı?

	Sıklıkla	Ara sıra	1-2 kez	Hiçbir zaman
Esrar	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Eroin	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Kokain	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
LSD	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Ekstazi	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Bonzai	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

16. Madde kullandıysanız ilkinde kaç yaşındaydınız?

Esrar	<input type="checkbox"/>
Eroin	<input type="checkbox"/>
Kokain	<input type="checkbox"/>
LSD	<input type="checkbox"/>
Ekstazi	<input type="checkbox"/>
Bonzai	<input type="checkbox"/>

17. Uyuşturucu madde denediyseniz nasıl elde ettiniz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Bildiğim fakat kişisel olarak tanımadığım birisinden	<input type="checkbox"/>
Ailemden biri tarafından	<input type="checkbox"/>
Hiç tanımadığım biri tarafından	<input type="checkbox"/>
Bir arkadaşım tarafından	<input type="checkbox"/>
Para ödeyerek	<input type="checkbox"/>
Diğer (.....)	<input type="checkbox"/>

18. Madde kullanım nedeniniz neydi? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Adı geçen maddeleri hiçbir zaman kullanmadım	<input type="checkbox"/>
Merak ettim, denedim.	<input type="checkbox"/>
Sorunlarımı unutmak için	<input type="checkbox"/>
Sosyal yaşantıda yer edinmek için	<input type="checkbox"/>
Psikolojik problemler	<input type="checkbox"/>
Aile içi problemler	<input type="checkbox"/>
Nedenini hatırlamıyorum.	<input type="checkbox"/>
Diğer (.....)	<input type="checkbox"/>

19. Hayatınızda hiç adı geçen uyuşturucu / uyarıcı maddelerden denemediyse neden(ler)inizi belirtin. (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Merak etmediğim için	
Çevremde kullanan kimse olmadığı için	
İnançlarıma ters olduğu için	
Yakalanmaktan korktuğum için	
Sağlığıma zararlı olacağını düşündüğüm için	
Nedenini bilmiyorum ama denemedim.	
Aileme yakalanmaktan/mahcup olmaktan korktuğum için	
Bağımlılık etkisinden korktuğum için	
Suç olduğunu bildiğim için	
Ceza almaktan korktuğum için	
Diğer (.....)	

20. Uyuşturucu madde kullanacak olsanız ailenizin size yaklaşımı nasıl olur?

Karşı çıkarlardı	
Ailemin bu davranışından haberi olmazdı	
Karşı çıkmazlardı	

21. Arkadaşlarınızdan madde kullananlar var mı?

Evet: Hayır:

22. Yukarıdaki soruya evet cevabı verdiyseniz kaç kişi?

1 kişi	
2 kişi	
2'den fazla	

23. Bir arkadaşınızın madde kullandığını öğrendiğinizde ne yaparsınız?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

İlişim etkilenmez	
Ben de denemek isterim	
Arkadaşlığımı sonlandırırım	
Mesafeli davranırım	
Ailesine söylerim	
Madde kullanımını bırakması için yardımcı olmaya çalışırım	
Polise ihbar ederim	

24. Madde kullanan kişinin alacağı ceza sizce ne kadardır?

Denetimli serbestlik	
Para cezası	
Hapis cezası	
Hiçbir ceza verilmez	
Fikrim yok	

25. Madde kullanımı kişinin sabıka kaydına işlenir mi?

Evet	
Hayır	
Fikrim yok	

26. Madde kullanımında yakalanma halinde o kişinin yaşamı sizce nasıl etkilenir?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Arkadaşlarıyla ilişkisi bozulur	
Ailesiyle ilişkisi bozulur	
Psikolojik problemler yaşayabilir	
Çalışma hayatında ciddi zorluklarla karşılaşır	
Eğitim hayatı ile ilgili sorunlar yaşar	
Hapse girer	
Herhangi bir etkilenme olmaz	

27. Yakalanma riskinin en az olduğunu düşündüğünüz madde sizce hangisidir?

Esrar	
Eroin	
Kokain	
LSD	
Ekstazi	
Bonzai	
Hiçbiri	
Hepsi	
Fikrim yok	

28. Seçtiğiniz maddenin yakalanma riskinin neden düşük olduğunu düşünüyorsunuz?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Kullanımının tespit edilmesinin zor olduğunu düşünüyorum	
Cezasının düşük olduğunu düşünüyorum	
Madde ucuz ve kolay temin ediliyor	
Kanda tespit edilemiyor	
İdrarda tespit edilemiyor	
Saçta tespit edilemiyor	
Tükürükte tespit edilemiyor	
Cezası yok	

29. Yakalanmayacağınızı bilerseniz aşağıdaki maddelerden birini kullanır mıydınız?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Kullanmam	
Esrar	
Eroin	
Kokain	
LSD	
Ekstazi	
Bonzai	

30. Yakalanmayacağınızı bilseniz madde kullanma nedeniniz ne olurdu?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Hiçbir zaman kullanmam	
Merak için	
Sorunlarımı unutmak için	
Sosyal yaşantıda yer edinmek için	
Psikolojik problemler	
Aile içi problemler	
Bir nedeni yok	
Diğer (.....)	

31. Sizce aşağıdaki maddelerden hangisinin kullanımının kişide tespiti zordur?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Esrar	
Eroin	
Kokain	
LSD	
Ekstazi	
Bonzai	
Hiçbiri	
Hepsi	
Fikrim yok	

32. Kişinin madde kullanıp kullanmadığı hangi yöntemlerle tespit edilir?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

İdrar testi	
Kan testi	
Saç testi	
Tükürük testi	
Hiçbiri	
Hepsi	
Fikrim yok	

33. Son madde kullanımından sonra aradan 3-6 ay kadar uzun bir süre geçmiş olsa bile kullanılan madde hangi yöntemle tespit edilebilir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

İdrar testi	
Kan testi	
Saç testi	
Tükürük testi	
Hiçbiri	
Hepsi	
Fikrim yok	

Lütfen aşağıdaki her ifade için "kesinlikle katılıyorum", "katılıyorum", "emin değilim", "katılmıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" seçeneklerinden size uygun olanını seçiniz ve X işareti ile işaretleyiniz.

		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	İnsanlar bir ya da iki kez madde denemekle kendilerini fiziksel ya da diğer yönlerden riske atmazlar					
2	İnsanlar düzenli olarak madde kullanmakla kendilerini fiziksel ya da diğer yönlerden riske atarlar					
3	İnsanların madde bulmaları kolaydır					
4	Eğer isteseydim madde elde etmek benim için kolay olurdu					
5	Öğrencilik döneminde madde kullanırken yakalanan bir kişinin ileride meslek yaşantısı etkilenir					
6	Madde kullanan öğrencileri okul idaresinin farketme olasılığı düşüktür					
7	Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde disiplin cezası verme olasılığı yüksektir					
8	Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde vereceği ceza okuldan uzaklaştırmak veya atmak olur					
9	Okul idaresinin bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde vereceği ceza uyarı ya da kınama olur					
10	Okul idaresi bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde hiçbir ceza vermez					
11	Okul idaresi bir öğrencinin madde kullanımından haberdar olması halinde cezayı 1 aydan kısa bir sürede verir					
12	Madde kullanımı yasal olarak suçtur					
13	Madde kullanımından dolayı bir kişinin yakalanma olasılığı düşüktür					
14	Madde kullanımından dolayı bir kişinin adalet önüne çıkarılması kısa sürer					
15	Madde kullanımından dolayı bir kişinin cezalandırılması uzun sürer.					
16	Madde kullanımına verilen cezalar caydırıcıdır					
17	Toplumumuzda madde kullanım oranları her geçen yıl artmaktadır.					
18	Madde kullanımına ilişkin haberlerin medyada yer alması caydırıcı bir etki oluşturur					
19	Toplumda tanınan kişilerin madde kullanımı nedeniyle yakalanması, cezalandırılması madde kullanımı için caydırıcı bir etki oluşturur					
20	Kolluk kuvvetlerinin (polis, jandarma) genel asayiş uygulamasında şüphelendiği kişileri madde kullanım testine göndermesi caydırıcı etki oluşturur					
21	Yasal düzenleme yapılarak iş yeri ve okullarda rastgele madde testleri uygulanması caydırıcı etki oluşturur					

MESLEK ÇALIŞANLARI ANKETİ

Bu anket, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde sürdürülmekte olan "Madde Kullanımında Yakalanma Risk Algısının Caydırıcı Etkisinin Değerlendirilmesi" başlıklı Doktora tezi çalışması kapsamındadır. Hiçbir şekilde kişisel kimlik bilgileri içermeyip sonuçlar anonim olarak değerlendirilecektir. Zaman ayırdığınız ve katıldığınız için teşekkür ederiz. Lütfen uygun kutucukların karşısına X işareti koyunuz.

1. Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz:

Kadın	<input type="checkbox"/>	Erkek	<input type="checkbox"/>
-------	--------------------------	-------	--------------------------

3. Medeni durumunuz:

Evli	<input type="checkbox"/>	Bekar	<input type="checkbox"/>
------	--------------------------	-------	--------------------------

4. Mesleğiniz:

5. Meslekte geçirdiğiniz süre:

6. Madde kullanımında size göre etkili olduğunu düşündüğünüz 3 nedeni işaretleyiniz.

Merak	<input type="checkbox"/>
Sorunlarını unutmak	<input type="checkbox"/>
Sosyal yaşantıda yer edinme	<input type="checkbox"/>
Psikolojik problemler	<input type="checkbox"/>
Aile içi problemler	<input type="checkbox"/>
Zevk için	<input type="checkbox"/>
Diğer (lütfen belirtiniz).....	<input type="checkbox"/>

7. Yakalanma riskinin en az olduğunu düşündüğünüz madde sizce hangisidir?

Esrar	<input type="checkbox"/>
Eroin	<input type="checkbox"/>
Kokain	<input type="checkbox"/>
LSD	<input type="checkbox"/>
Ekstazi	<input type="checkbox"/>
Bonzai	<input type="checkbox"/>
Hepsi	<input type="checkbox"/>
Hiçbiri	<input type="checkbox"/>
Fikrim yok	<input type="checkbox"/>

8. Seçtiğiniz maddenin yakalanma riskinin neden düşük olduğunu düşünüyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Kullanımının tespit edilmesinin zor olduğunu düşünüyorum	<input type="checkbox"/>
Cezasının düşük olduğunu düşünüyorum	<input type="checkbox"/>
Madde ucuz ve kolay temin ediliyor	<input type="checkbox"/>
Kanda tespit edilemiyor	<input type="checkbox"/>
İdrarda tespit edilemiyor	<input type="checkbox"/>
Saçta tespit edilemiyor	<input type="checkbox"/>
Tükürükte tespit edilemiyor	<input type="checkbox"/>
Cezası yok	<input type="checkbox"/>

9. **Sizce aşağıdaki maddelerden hangisinin kullanımının kişide tespiti zordur?**
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Esrar	<input type="checkbox"/>
Eroin	<input type="checkbox"/>
Kokain	<input type="checkbox"/>
LSD	<input type="checkbox"/>
Ekstazi	<input type="checkbox"/>
Bonzai	<input type="checkbox"/>
Hepsi	<input type="checkbox"/>
Hiçbiri	<input type="checkbox"/>
Fikrim yok	<input type="checkbox"/>

10. **Kişinin madde kullanıp kullanmadığı hangi yöntemlerle tespit edilir?**
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

İdrar testi	<input type="checkbox"/>
Kan testi	<input type="checkbox"/>
Saç testi	<input type="checkbox"/>
Tükürük testi	<input type="checkbox"/>
Hiçbiri	<input type="checkbox"/>
Hepsi	<input type="checkbox"/>
Fikrim yok	<input type="checkbox"/>

11. **Son madde kullanımından sonra aradan 3-6 ay kadar uzun bir süre geçmiş olsa bile hangi yöntemle tespit edilebilir?** (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

İdrar testi	<input type="checkbox"/>
Kan testi	<input type="checkbox"/>
Saç testi	<input type="checkbox"/>
Tükürük testi	<input type="checkbox"/>
Hiçbiri	<input type="checkbox"/>
Hepsi	<input type="checkbox"/>
Fikrim yok	<input type="checkbox"/>

12. **Aşağıdaki maddelerin hangisinin kullanımın serbest bırakılması gerektiğini düşünürsünüz?** (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Esrar	<input type="checkbox"/>
Eroin	<input type="checkbox"/>
Kokain	<input type="checkbox"/>
LSD	<input type="checkbox"/>
Ekstazi	<input type="checkbox"/>
Bonzai	<input type="checkbox"/>
Hepsi	<input type="checkbox"/>
Hiçbiri	<input type="checkbox"/>
Fikrim yok	<input type="checkbox"/>

ANKET II: BÖLÜM

Lütfen aşağıdaki her ifade için "kesinlikle katılıyorum", "katılıyorum", "emin değilim", "katılmıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" seçeneklerinden size uygun olanını seçiniz ve X işareti ile işaretleyiniz.

		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	İnsanların madde bulmalarının kolay olduğunu düşünüyorum					
2	Madde kullanımından dolayı bir kişinin yakalanma olasılığı düşüktür					
3	Madde kullanımından dolayı bir kişinin adalet önüne çıkarılması kısa sürer					
4	Madde kullanımından dolayı bir kişinin cezalandırılması uzun sürer					
5	Madde kullanımına verilen cezalar caydırıcıdır					
6	Toplumda tanınan kişilerin madde kullanımı nedeniyle yakalanması, cezalandırılması madde kullanımı için caydırıcı bir etki oluşturur					
7	Madde kullanımına ilişkin haberlerin medyada yer alması caydırıcı bir etki oluşturur					
8	Denetimli serbestlik uygulaması yararlıdır					
9	Toplumumuzda madde kullanım oranları her geçen yıl artmaktadır					
10	Kolluk kuvvetlerinin (polis, jandarma) genel asayiş uygulamasında şüphelendiği kişileri madde kullanım testine göndermesi caydırıcı etki oluşturur					
11	Yasal düzenleme yapılarak iş yeri ve okullarda rastgele madde testleri uygulanması caydırıcı etki oluşturur					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı: Burcu TÜRK

Doğum Yeri: İstanbul

Doğum Tarihi: 07.05.1983

İletişim adresi: 7/8. Kısım Palmiye SitesiD-29-C D:27 Ataköy/ İSTANBUL

Elektronik posta: turk_burcu@hotmail.com

Eğitim Bilgileri

İstanbul Üniversitesi: 2005 – 2008 Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans

İstanbul Üniversitesi: 2001 – 2005 Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

Sakıp Sabancı Anadolu Lisesi: 1997 – 2001

Katıldığı Seminer, Kongre ve Toplantılar

- 14. Adli Bilimler Kongresi, Adli Tıp Uzmanları Derneği (ATUD), 11 – 14 Mayıs 2017
- II. Ulusal Şiddeti Anlamak Kongresi, İMDAT Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Deneği ve MEF Üniversitesi, 22 – 25 Mart 2017
- III. Ulusal Tıp Hukuku ve Tıbbi Bilirkişilik Kongresi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, 7 – 9 Ekim 2016

- 13. Adli Bilimler Kongresi, Adli Tıp Uzmanları Derneği (ATUD) ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, 27 – 30 Nisan 2016
- II. Ulusal Tıp Hukuku ve Tıbbi Bilirkişilik Kongresi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, 8 – 11 Ekim 2015
- XII. Ulusal Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi ve Psikosomatik Tıp Kongresi, Bezmialem Vakıf Üniversitesi, 13 – 15 Eylül 2012
- II. Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Kongresi, Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği ile Çocuk ve Bilgi Güvenliği Derneği, 26 – 28 Mayıs 2010
- I. Ulusal Rorschach ve Projektif Testler Kongresi, Rorschach ve Projektif Testler Derneği, 2 – 4 Eylül 2009
- I. Uluslar arası Avrasya Adli Bilimler Kongresi, T.C. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu ve Adli Tıp Derneği, 8 – 11 Ekim 2008
- 13. Ulusal Adli Tıp Günleri - T.C. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu, 8 – 12 Kasım 2006
- AICLF (Uluslararası Fransızca Konuşan Kriminologlar Derneği) X. Kolllokyumu Karşılaştırmalı Kriminoloji: Teorik ve Deneysel Boyut/ Aile İçi Şiddet Sorunu, 22 – 23 Mayıs 2006

Aldığı Eğitimler

- Kriz, Ölüm ve Yas Psikoterapisi (16 saat), APAMER Aktüel Psikolojik Araştırmalar ve Eğitim Merkezi, 3 – 4 Aralık 2016, İstanbul
- Aile ve Çift Terapisi Eğitimi (500 saat), İlişki Psikoterapileri Enstitüsü, Ekim 2009 - Kasım 2014, İstanbul
- Nöropsikolojik Testler (50 saat) - Türk Psikologlar Derneği İstanbul Şubesi Haziran – Temmuz 2011
- TAT, Rorschach ve Projektif Testler Derneği, Eylül 2008 – Mayıs 2009
- Rorschach Testi, Rorschach ve Projektif Testler Derneği, Eylül 2006 – Mayıs 2008 İstanbul
- Çocuklara Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Destek Hattı: Cinsel İstismarın Gün Yüzüne Çıkartılması Projesi Operatör Eğitimi, 23 Ocak – 10 Şubat 2006, İstanbul

Bilimsel Yayınları

- Türk B. (Mayıs 2017) *“Üniversite Öğrencilerinde Terör Mağduru Olma Korkusunun Değerlendirilmesi”* Poster sunum, 14. Adli Bilimler Kongresi
- Hamzaoğlu N. ve Türk B. (Ekim 2016) *“Acil Servis Çalışanlarına Yönelik Şiddetin Değerlendirilmesi”* Poster sunum, III. Ulusal Tıp Hukuku ve Tıbbi Bilirkişilik Kongresi

- Türk B., Hamzaoğlu N. ve Sanal Y. (Nisan 2016) “*Ceza Soruşturması ve Yaptırımlarının Suç İşlemedeki Caydırıcılık Etkisinin Değerlendirilmesi*” Sözel bildiri, 13. Adli Bilimler Kongresi
- Hamzaoğlu N. ve Türk B. (Nisan 2016) “*Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddetin Değerlendirilmesi*” Sözel bildiri, 13. Adli Bilimler Kongresi
- Binbay Z., Türk Lal B., Solmaz M., Albayrak Y. ve Sağır S (April 2013) “*Depression In Mothers of Children with Thalassemia*” Poster, 21st European Congress of Psychiatry
- Binbay Z., Türk Lal B. ve Sağır S. (Eylül 2012) “*Vajinismus ve Tip 1 Diyabetes Mellitusu Olan Bir Olgu Sunumu*” Poster sunum, XII. Ulusal Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi ve Psikosomatik Tıp Kongresi
- Binbay Z. ve Türk Lal B. (Eylül 2012) “*Trikotilomanisi ve Polikistik Over Sendromu Olan Bir Olgu Sunumu*” Poster sunum, XII. Ulusal Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi ve Psikosomatik Tıp Kongresi
- Gökçedağ A., Baydın S.Ş., Türk Lal B., Alataş İ. ve Öztüregen E. (2012) “*Spina Bifida Tanısı Alan Çocukların Ebeveynlerinin Depresyon ve Anksiyete Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Becerileri*” Jinekoloji Obstetrik Pediatri ve Pediatrik Cerrahi Dergisi 4(2):74-79
- Binbay Z., Solmaz M., Aydın H., Kulacaoğlu F., Sağır S ve Türk Lal B. (March 2012) “*Very Late Onset Schizophrenia: A Case Report*” Poster, 20th European Congress of Psychiatry

- Gölge Z.B., Hamzaoğlu N. ve Türk B. (2012) “*Sağlık Çalışanlarının Çocuk İstismarı ve İhmali Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin Ölçülmesi*” Adli Tıp Dergisi 26(2):86-96
- Sahtiyancı M., Aydoğan G., Yılmaz A., Alçalar N., Öztürk E., Kıyak A., Türk B. ve Aktalay A. (2011) “*Primer Enürezis Nokturnal Hastaların ve Annelerinin Depresyon Ölçekleri ile Değerlendirilmesi*” Jinekoloji Obstetrik Pediatri ve Pediatrik Cerrahi Dergisi 3(3):122-128
- Türk B., Yavuz M.F. (2011) “*Faili Meçhul Cinayetlerin ve Mağdurlarının Özellikleri*” Adli Tıp Dergisi, 8(1):12-22
- Türk B., Hamzaoğlu N. ve Gölge Z.B. (Mayıs 2010) “*Hekim, Hemşire ve Ebelerin Çocuk İstismarı ve İhmali ile İlgili Farkındalıklarının Saptanması*” Poster sunum, II. Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Kongresi
- Türk B. (2008) “*The Influence of Alcohol Consumption on Victimization to Homicide*” Poster sunum, I. Uluslar arası Avrasya Adli Bilimler Kongresi